

JANA MIHÁLIKOVÁ
MIROSLAVA GAJDOŠOVÁ

ROK
ROK
ROK
SO ŽIAČKOU ŠKOLSKOU
SO ŽIAČKOU ŠKOLSKOU
SO ŽIAČKOU ŠKOLSKOU
RADOU
RADOU
RADOU

participácia

OBSAH

ÚVOD	3
Škola demokracie – demokracia v škole	3
Komu je publikácia určená?	3
Čo v tejto publikácii nájdete a čo je jej cieľom?	4
Ako používať publikáciu?	5
1. ŠTIPKA HISTÓRIE A TEÓRIE	6
Štipka histórie	6
Čo sa udialo od roku 2003 v oblasti ŽŠR?	6
Štipka teórie 1 alebo minimum o ŽŠR	8
Vznik ŽŠR	8
Zloženie ŽŠR	8
Čím sa ŽŠR zaoberá	8
Štipka teórie 2 alebo minimum o mládežníckej participácii	10
Základné podmienky participácie	10
Stupne žiackej participácie	12
A s ňou spojené mýty	12
2. KOORDINÁTOROM – ČEŠŤ A SLÁVA!	13
Posúdenie svojej role: vedúci vs. mentor vs. kouč	13
Koordinátor ako vedúci	14
Koordinátor ako mentor	14
Koordinátor ako kouč	14
Čo všetko poskytuje koordinátor? Všetko!	15
Motivácia ako najväčšia výzva koordinátorov	16
Čo môže motivovať?	16
Zopár praktických tipov ako motivovať	16
Hodnotenie a poskytovanie spätnej väzby	17
3. NA CESTE K IDEÁLU	19
Schopnosť reprezentácie	19
Zisťovanie názorov a zapojenie jednotlivých členov ŽŠR	19
Práca so skupinou	20
Päť fáz budovania tímu	21
Čo môže robiť koordinátor pri formovaní tímu?	22
Schopnosť motivovať	24
Čo je odmena?	24
Vízia ako prostriedok motivácie	25
Výzva ako prostriedok motivácie	25
Úspech ako motor motivácie	25
Komunikácia	25
Kde a ako komunikovať s ostatnými	26

Zabojuj za svoj nápad	26
Reč tela	27
Efektívne kladenie otázok	27
O prijímaní správ	28
Prezentácia	29
Fázy prezentácie	30
Dajte o sebe vedieť	30
Kde propagovať	31
Facilitácia diskusie	31
Princípy	31
Základné kroky stretnutia	32
Čo ohrozuje diskusiu	32
Projektové myslenie	33
Získavanie zdrojov	33

4. BUDÚCNOSŤ ZAČÍNA – TERAZ 33

Nedôvera v školskom systéme?	33
Existuje demokracia na našej škole?	34
Identifikujte, kde sa nachádzate	34
Identifikujte, kam sa chcete dostať a aký nástroj použijete	34
Len zákazy a príkazy?	36
Aké sú kritériá „dobrého pravidla“ v školskom poriadku?	36
Strach z anarchie?	37
Strach zo straty času?	37
ŽŠR na úrovni kraja. Nepredstaviteľné?	37

5. PRAKTICKÝ TRÉNING 38

Čím sa vyznačujú dobrí predsedovia triedy?	38
Aká je úloha ŽŠR?	39
Prečo by mala táto škola mať ŽŠR?	41
Aj ty vnímaš participáciu tak ako ja?	41
Čo chceme a môžeme robiť?	42
Participácia a moc	42
Štruktúra hodnotenia aktivity	43
Rebrík spätnej väzby	44
Nairobi story	44
Sme jedineční?	45
Uzol	45
Príprava na vyjednávanie	46
Obleč si to!	48
Počúvaním k poznaniu	48
Čo pokazí reč tela?	48
Spoznávanie	49
Kde vziať na newsletter?	49
Bariéry či podpora?	49

ZÁVER 51

Použitá a odporúčaná literatúra a zdroje	52

ÚVOD

„Vízia bez akcie je len snom.
Akcia bez vízie je stratou času.
Vízia s akciou dokáže zmeniť svet.“

Nelson Mandela

Škola demokracie – demokracia v škole

Zmena spoločnosti nesie so sebou aj zmenu požiadaviek, ktoré sú kladené na mladých ľudí. Žiaci nie sú žiadnou výnimkou. Disponovať iba vedomosťami dnes už nestačí. Dôraz je čoraz viac kladený na kompetencie a zručnosti, ktoré nie je možné bežne získať počas vyučovacích hodín v rámci rôznych školských predmetov. Miestom, kde je možné nadobudnúť, ale aj posilniť a rozvinúť občianske a sociálne kompetencie žiakov na pôde školy, je inštitút žiackej školskej rady (ďalej len „ŽŠR“). Tá však aj napriek mimoriadnym schopnostiam jej členov môže a často aj potrebuje poradiť, usmerniť, alebo niekedy aj viesť.

Pri tvorbe tejto publikácie vychádzame z nasledujúcich predpokladov:

- Škola má byť miestom, kde sa žiaci naučia nielen vedomostiam, ale získajú aj zručnosti a postoje potrebné k aktívnemu a uvedomelému občianstvu;
- Demokratická školského života prostredníctvom efektívneho fungovania ŽŠR prispieje ku zlepšeniu prostredia v škole;
- ŽŠR je autonómnym priestorom mladých ľudí na realizáciu vlastných nápadov a iniciatív.

Komu je publikácia určená?

Publikácia je určená tým, ktorí sa ŽŠR venujú profesionálne alebo vo svojom voľnom čase. O tom, že osobnosť koordinátora je kľúčová najmä pri začínajúcich ŽŠR – niet pochýb. Ide o novú funkciu špecializovaného pedagogického zamestnanca¹, ale to neznižuje jej význam. Práve naopak, vďaka novým tendenciám z európskej úrovne, snažiacich sa o prelínanie formálneho a neformálneho vzdelávania, je pozícia koordinátora ŽŠR tým najvhodnejším priestorom pre jej uplatnenie.

Prax ukázala, že mnohí koordinátori intuitívne vedia, čo majú robiť, ako motivovať a podporovať svojich zverencov v ich aktivitách. Ozývajú sa však aj hlasy o doplnení metodiky, rôznych nápadov a postupov, ktoré sa osvedčili na iných školách resp. v zahraničí a môžu byť teda bez problémov prenesené aj do iných škôl.

¹ Možnosť vytvárať nové špecializované odborné funkcie pedagogických zamestnancov zavádza Zákon z 24. júna 2009 o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov, ktorý v § 32 hovorí o kariérovej pozícii pedagogický zamestnanec špecialista alebo odborný zamestnanec špecialista. Zákon ďalej upravuje, že štruktúru kariérových pozícií v škole alebo v školskom zariadení určí riaditeľ vo vnútornom predpise po prerokovaní v pedagogickej rade a po prerokovaní so zriaďovateľom. Je teda v právomoci riaditeľa školy vytvoriť aj pozíciu koordinátora žiackej školskej rady resp. inak pomenovať osobu s takouto agendou.

Čo v tejto publikácii nájdete a čo je jej cieľom?

Aj keď názov publikácie hovorí o „roku“ – je to len symbol časového začiatku a konca. Všetci vieme, že so ŽŠR sa práca nikdy nekončí. Keďže žiaci na škole sa stále menia, noví prichádzajú, starší odchádzajú – mať premyslený a ustálený systém prípravy a podpory je základ. Cieľom publikácie je umožniť koordinátorom pripraviť systém podpory a rozvoja ŽŠR s dôrazom na kompetencie jej členov a členiek.

Príručka je rozdelená do 5 kapitol.

Prvá časť publikácie pod názvom *Štipka histórie* a teórie predstavuje krátky sumár všetkého, čo sa s oblasťou ŽŠR zatiaľ na Slovensku podarilo pozbierať. Táto kapitola sa tiež zameriava na zrod ŽŠR v slovenských podmienkach od roku 2003 a sumarizuje niektoré základné informácie o spôsoboch ako vznikajú ŽŠR, zloženie a vymedzenie oblasti, v ktorých pôsobia. Samostatná časť je venovaná žiackej participácii, ktorá je kľúčovým pojmom publikácie. Okrem definície, čo označujeme pod pojmom participácia mladých ľudí, sú tu zadefinované jej základné podmienky, formy a stupne. Kvôli prehľadu uvádzame aj niektoré doteraz pretrvávajúce mýty spojené so študentskou participáciou.

Druhá kapitola *Koordinátorom – česť a sláva!* sa zameriava na rôzne role koordinátora, pričom poskytuje základnú charakteristiku prístupov k ŽŠR v podobe vedenia, mentoringu a koučingu. Publikácia v tejto časti poskytuje prehľad základných kompetencií, ktorými by mal disponovať „ideálny“ koordinátor. Keď sú takto zosumarizované, jeden získava pocit, že to nie je ani v ľudských silách zvládnuť; preto tá „česť a sláva“ v názve kapitoly.

Tretia kapitola sa sústreďuje na mladých ľudí – členov a členky ŽŠR. Názov *Na ceste k ideálu* naznačuje, že ide o budovanie určitých konkrétnych kompetencií žiakov a členov ŽŠR, ktoré v konečnom dôsledku prinesú svoje ovocie v podobe úspešnej a efektívne fungujúcej ŽŠR. Ide napríklad o schopnosť reprezentovať, komunikovať s vedením, ale aj spolužiakmi, facilitovať rôzne diskusie a procesy, vytvoriť projekt, nájsť pre svoje aktivity finančné zdroje a pod.

Štvrtá kapitola pod názvom *Budúcnosť začína – teraz* sa zameriava na zhodnotenie aktuálneho stavu demokracie na škole, ale zároveň poskytuje krátky návod, ako ju zlepšiť, zmeniť. Budúcnosť závisí od toho, ako a aké nástroje na rozvoj demokracie sa použijú a ktorým smerom povedú ďalšie kroky predovšetkým vedenia škôl.

Piata kapitola *Praktický tréning* je sumárom aktivít, ktoré je možné okamžite (alebo po drobnej úprave podľa aktuálneho stavu ŽSR) použiť pri práci s radou. Svojim usporiadaním kopírujú kapitoly publikácie. Špeciálna pozornosť bola venovaná aktivitám na rozvoj kompetencií členov ŽŠR.

Ako používať publikáciu?

Publikácia zachytáva spektrum problémov, s ktorými sa ŽŠR môže stretnúť pri svojom fungovaní. Samozrejme, je nevyhnutné zohľadniť špecifickosť problémov a pristupovať k nim individuálne. Rok so ŽŠR môžu preto koordinátori využívať ako súhrnný tréningový program poskytujúci teoretické sekcie a aktivity, z ktorých si môžu vybrať v prípade záujmu iba aktuálne problémy, ktoré ŽŠR trápia alebo naopak použiť iba niektoré aktivity, zapadajúce do koncepcie vedenia ŽŠR. V prípade záujmu o získanie hlbších vedomostí o špecifických témach, publikácia odkazuje v záverečnej časti na rôzne ďalšie zdroje a použitú literatúru, ktorá poskytne viac informácií, nápadov a podnetov k danej téme.

Autorky

1. ŠTIPKA HISTÓRIE A TEÓRIE

Štipka histórie

ŽŠR existujú v našej legislatíve už od roku 2003. Hlbšia analýza však poukázala na to, že ich aktivity a status je rôzny – len zriedkakedy sú skutočnou školou demokracie pre žiakov.

Je niekoľko dôvodov, prečo je tomu tak. Čiastočne je to históriou, kde sa autoritatívny prístup učiteľov a vedení škôl považoval za prirodzený. V našich školách dlhodobo absentuje demokratická samospráva žiakov, žiaci sú (často právom) považovaní za nezrelých a komunikácia s nimi je aj v bežných situáciách komplikovaná. Žiacke, študentské výbory, parlamenty, či inak nazvané samosprávne orgány, ktoré ak v minulosti existovali, sa zaoberali najmä vyplňaním voľného času, alebo riešením disciplinárnych otázok, nevstupovali do riadenia škôl a ak sa vyjadrovali k obsahu a kvalite vzdelávania – bola to skôr výnimka.

Čo sa udialo od roku 2003 v oblasti ŽŠR?

Ministerstvo školstva SR v súlade s Akčným plánom vlády SR na rok 2004 poverilo Ústav informácií a prognóz školstva (ďalej len „ÚIPŠ“) v Bratislave, aby uskutočnil prieskum situácie žiackej samosprávy na stredných školách a IUVENTU, aby uskutočňovala metodicko-vzdelávacie podujatia s cieľom objasniť poslanie participácie mladých ľudí na samospráve škôl a prispieť tak k rozvoju neformálneho vzdelávania v oblasti výchovy mládeže k demokratickému občianstvu. Na tejto úlohe sa sformovala expertná skupina zložená z výskumníkov, politikov i praktikov.

Boli zrealizované rôzne podporné opatrenia: stretnutie učiteľov občianskej výchovy a náuky o spoločnosti s koordinátormi ŽŠR na stredných školách (2004), e-mailový prieskum názorov žiakov a učiteľov na ŽŠR v stredných odborných školách a učilištiach (2004), osem fokusových stretnutí žiakov v krajských mestách Slovenska (2004), celoslovenské konferencie zástupcov ŽŠR *Aj nás sa to týka I. a II.* (2005 a 2007), v roku 2005 sa zrealizoval sociologický prieskum *Participácia žiakov na samospráve školy* (L. Macháček), vyšli 2 publikácie „Občiansky deficit mládeže“² a „Učíme sa demokracii v škole?“³.

Na podporu a rozvoj žiackej samosprávy vyšla praktická príručka *Aj nás sa to týka* (2006) a IUVENTA prostredníctvom svojich spolupracujúcich organizácií (Regionálne centrá mládeže v Košiciach, Banskej Bystrici, Trenčíne a i.) začala realizovať prvé vzdelávania pre žiackych aktivistov v ŽŠR (2006 – 2008).

Vytvorila sa skupina školiteľov a školiteľiek zameraná na vzdelávanie koordinátorov ŽŠR pod garanciou IUVENTY. Bola vydaná praktická príručka pre koordinátorov pod názvom *Tretia vlna*⁴. V roku 2007 bol vzdelávací modul pripravený v spolupráci so skupinou školiteľov a odborníkov z IUVENTY akreditovaný na Ministerstve školstva SR. V roku 2007 prešlo prvými vzdelávacími aktivitami 105 učiteľov, v roku 2008 ďalších 126 koordinátorov ŽŠR. Od roku 2008 sa problematikou ŽŠR zaoberajú aj rôzne iné subjekty napr. Regionálne centrá mládeže v Banskej Bystrici, Košiciach či Trenčíne, ale aj niektoré krajské rady mládeže (Prešov, Bratislava). Tieto organizácie a inštitúcie sa venujú samotným žiakom ale aj podpore práce koordinátorov a koordinátoriek ŽŠR. V roku 2011 v spolupráci IUVENTY a Metodicko-pedagogického centra (Bratislava, Košice) sa pripravilo na akreditáciu špecializačné vzdelávanie pre koordinátorov ŽŠR v rámci Akreditačnej komisie pre ďalšie vzdelávanie pedagogických pracovníkov.

Postupne sa ukázala aktuálnou aj tendencia spájania ŽŠR a ich reprezentantov v jednotlivých mestách pri rozvoji činnosti tzv. mestských mládežníckych parlamentov⁵. Téma participácie a v jej rámci aj podpora ŽŠR sa stala aj jednou z prioritných tém grantového programu ADAM (Ministerstva školstva SR). Reakciou bolo niekoľko zaujímavých projektov v rôznych častiach Slovenska.

² MACHÁČEK, L. Občiansky deficit mládeže: Politická a občianska participácia žiakov na Slovensku. Bratislava: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, 2008.

³ MACHÁČEK, L. Ako sa "učíme" demokracii na škole? Bratislava: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, 2008.

⁴ BOŠŇÁKOVÁ, M. – MIHÁLIKOVÁ, J. Tretia vlna: Profesionálna podpora žiackym školským radám. Bratislava: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, 2007

⁵ KIMÁK, I. Mládežnícke a študentské parlamenty na miestnej úrovni. Bratislava: Mládež a spoločnosť 2, 2008, s. 86.

Štipka teórie 1 alebo minimum o ŽŠR

ŽŠR⁶ je volený orgán, ktorý tvorí skupina žiakov a žiačok školy, reprezentujúca názory, želania a potreby svojich spolužiakov a spolužiačok a presadzuje ich na rokovaniach s vedením školy. Odporúča sa mať 6 – 11 členov⁷. Niektoré školy si podľa vlastných potrieb upravili tieto počty napr. ak chcú, aby z každej triedy bol jeden zástupca. Právo hlasovať by mal mať len zákonom stanovený počet t.j. max. 11. ŽŠR poskytuje žiakom príležitosť zapojiť sa do záležitostí školy, pôsobiť ako partneri pre vedenie škôl a zástupcov rodičov, resp. pre podobné štruktúry iných škôl a komunitu, kde škola pôsobí.

Vznik ŽŠR

ŽŠR vzniká priamymi voľbami. Jednotlivé možnosti a výhody/nevýhody rôznych prístupov podrobne popisuje publikácia *Tretia vlna* – profesionálna podpora žiackych školských rád ([www.iuventa.sk/Publikácie/Metodické materiály/Participácia](http://www.iuventa.sk/Publikácie/Metodické_materiály/Participácia)). Rovnako dôležité je rozmyšľať nad tým, kto by reprezentoval triedu dobre a čestne. Voľba by nemala byť súťažou obľúbenosti. Pred tým, než žiaci vyslovia svoje návrhy, je možné dať žiakom malú aktivitu (pozri *Praktický tréning*).

Zloženie ŽŠR

ŽŠR ako každá iná demokratická inštitúcia má svoju štruktúru. Je prirodzené, že na čele stojí predseda/predsedička a jeho/jej zástupca – podpredseda, niekedy aj tajomník. Pred rozhodnutím alebo voľbou predsedu triedy, ktorý zastupuje triedu v ŽŠR, je vhodné urobiť so žiakmi aktivitu „Čím sa vyznačuje dobrý predseda triedy“ (pozri *Praktický tréning*).

Ostatné funkcie už závisia od veľkosti školy a potrieb jednotlivých rád. Najčastejšie sa vytvárajú skupiny alebo komisie, ktoré sa bližšie zaoberajú jednotlivými témami napr. vzťah s verejnosťou a propagácia, kultúra, šport, komisia pre otázky vzdelávania, fundraising a i.

Čím sa ŽŠR zaoberá

Žiaci sa prostredníctvom ŽŠR:

- vyjadrujú k podstatným otázkam, návrhom a opatreniam školy v oblasti výchovy a vzdelávania;
- podieľajú sa na tvorbe a dodržiavaní školského poriadku;
- predkladajú riaditeľovi a vedeniu školy návrhy a stanoviská, na ktorých sa dohodli.

Prax hovorí, že žiacka rada môže robiť (a v mnohých školách aj robí) oveľa viac!

⁶ BOŠŇÁKOVÁ, M. – MACHÁČEK, L. Aj nás sa to týka: Príručka pre zakladateľov žiackych školských rád. Bratislava: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, 2005.

⁷ Zákon o samospráve školstva uvádza toto číslo, ale každá škola by mala vychádzať z vlastných podmienok a potrieb. V menšej skupine je rokovanie a prijímanie rozhodnutí určite menej komplikované.

Ďalšie príklady a aktivít ŽŠR a zároveň dôvody, prečo sa snažiť mať na škole fungujúcu ŽŠR:

- organizujú tradičné podujatia školy (imatrikulácia, ples a podobne);
- podieľajú sa na vzniku alebo organizácii mimo vyučovacích záujmových aktivít;
- vydávajú školský časopis, organizujú vysielania do školského rádia;
- spolupracujú pri vypracúvaní vnútorného poriadku školy;
- spolupracujú pri organizovaní žiackych a športových súťaží;
- zlepšujú komunikáciu a informovanosť medzi žiakmi, učiteľmi a vedením;
- riešia problémy žiakov v škole;
- dávajú návrhy do plánu práce školy;
- pôsobia aj v rámci mesta a obce, kde škola funguje;
- spolupracujú so združením rodičov alebo školskou /rodičovskou radou;
- spolupracujú s inými školami;
- vyhlasujú „naj“ učiteľa/učiteľku a i.

Ich hlavným cieľom je participácia na demokratickom živote školy, ktorá ale môže byť rozšírená aj o aktivity v komunite.

Štipka teórie 2 alebo minimum o mládežníckej participácii

Čo platí pre všetkých ľudí, platí pre mladých ľudí zvlášť: najlepšie reagujeme na naozajstné výzvy a príležitosti späť s našim každodenným životom. Ak ich niet, nie sme motivovaní k tomu, aby sme dobrý zámer, myšlienku pretavili do akcie. Preto je škola a študentská samospráva veľmi perspektívnym priestorom na „učenie sa“ demokracii, občianskemu správaniu a občianskej zodpovednosti. Je to priestor, ktorý dôverne poznáme, kde platia určité pravidlá a systémy; poznáme všetkých kľúčových hráčov a vieme presne definovať, čo sa nám páči, nepáči a čo by sme potrebovali. Všetky strany – nielen učitelia a žiaci, ale aj rodičia. Sú tu všetky podmienky na rozvoj participácie – jej špecifickej formy: žiackej participácie.

Odpoveď na otázku, čo pojem participácia mladých ľudí na demokratickom živote vôbec znamená, sa pokúsila dať Európska charta o participácii mladých ľudí na živote obcí a regiónov, ktorá ju zadefinovala nasledovne:

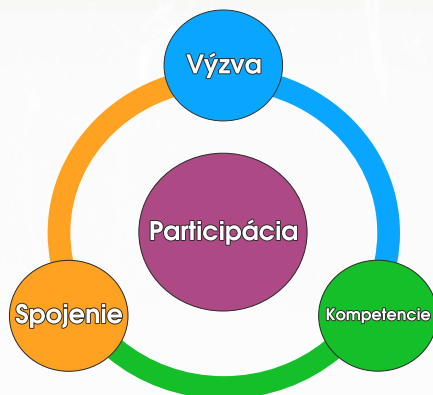
„Účasť na demokratickom živote ktoréhokoľvek spoločenstva je viac než len právo voliť alebo kandidovať vo voľbách, hoci tie sú dôležitými prvkami. Účasť a aktívne občianstvo je o tom mať právo, prostriedky, priestor a možnosť, a kdekoľvek je to potrebné, podporu podieľať sa a ovplyvňovať rozhodnutia a zapojiť sa do činnosti a aktivít tak, ako aj prispievať k budovaniu lepšej spoločnosti.“⁸

V podmienkach školy teda participácia zahŕňa právo žiakov voliť, byť volený, mať podmienky, priestor a nástroje pre vyvíjanie aktivít. Zároveň žiaci nesmú byť vylúčení z rozhodovacích procesov, majú právo zapojiť sa do rôznych činností a preberať na seba zodpovednosť za ne.

Základné podmienky participácie

Ako ale docieľiť, aby mladí ľudia mali chuť investovať svoj čas a energiu do tvorby niečoho namiesto „konzumovania“ zábavy? V prvom rade, participácia musí byť pre mladého človeka **výzvou**. Musí sa ho týkať, zaujať ho a jej dôsledky by mali byť viditeľné v bežnom živote. Nájdenie výzvy však nestačí, keďže ak aj nájdete objekt záujmu, ale nemáte schopnosti na to, aby ste výzve v nejakej podobe aktivity začali čeliť, výsledkom bude neúspech. Preto druhým potrebným aspektom sú potrebné **kompetencie**. Splnenie oboch podmienok by nemalo význam, ak by pre mladých ľudí, tak ako pre väčšinu členov ľudskej spoločnosti, nebolo dôležité spojenie – spojenie so skupinou, komunitou, spojenie myšlienok a ideí.

⁸ Európska charta o participácii mladých ľudí na živote obcí a regiónov [online]. 1992 [cit. 2012-01-22]. Dostupné z: http://www.minedu.sk/data/USERDATA/MSpolupraca/MsDaM/REaSI/2006_europaska_charta_o_participacii.pdf.

Navyše, aby bola participácia⁹ ešte úspešnejšia, musia byť dodržané aj ďalšie princípy. Prvým je dobrovoľnosť – čiže dodržané právo jednotlivca neparticipovať alebo participovať v obmedzenej miere. Dôležitá je aj spojitosť participácie so skutočnými potrebami mladých ľudí, ktoré na nich majú reálny vplyv. Tým sa posilní zmysel angažovanosti a jednotlivci si z takejto aktivity niečo odnesú. Vstup alebo vklad každého jedinca musí byť ocenený a považovaný za hodnotný, aj v prípade, že tento vklad je limitovaný. Je preto vhodné rovno ponúknuť rôzne škály foriem zapojenia, ktoré budú vyžadovať nielen rozličné schopnosti, ale aj rozdielne nasadenie.¹⁰

Vyvarovať sa je potrebné aj stavu, keď akokoľvek skvelý nápad a nasadenosť dostatočného počtu šikovných žiakov, stroskotá na nedostatku zdrojov. Tie by mali byť zaobstarané už v prvotných prípravných fázach.¹¹

Napriek tomu netreba zabúdať, že vízia môže byť zrealizovaná, dokonca aj mimoriadne úspešná, ale pokiaľ spolupráca neprebehla na základe skutočného partnerstva medzi dospelými a mládežou, minula sa cieľa. Dôvodom je fakt, že hlavnou myšlienkou aktivít nie je žiakov iba manažovať, ale v pre obidve strany prijateľnej miere, ich naučiť zodpovednosti, delbe právomocí, vyjednávaniu, príprave a ďalším kompetenciám (pozri časť *Praktický tréning*). Hoci sa to môže na prvý pohľad tak javiť, participácia nie je formou techniky ako pracovať s mládežou. Jej zmysel tkvie v politickom princípe, ako viesť žiakov k občianstvu založenom na aktivite.¹²

Jedným z často opomínaných faktorov, je transparentnosť, čo v preklade znamená, že každá zo zúčastnených strán má vedieť, kde sú hranice jej pôsobnosti, aké má úlohy, aké sú jej slabé stránky, čo môže byť zmenené, čo nie a podobne. Ale hlavne, participácia má byť aj o zábave.

⁹ GOZDZIK–ORMEL, Ž. Have Your Say! Manual on the revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2008, s. 21.

Dostupné z: http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Resources/Publications/Have_your_say_en.pdf.

¹⁰ Ibidem, s. 21 – 22.

¹¹ Ibidem.

¹² Ibidem.

Stupne žiackej participácie

Môžeme si ich predstaviť ako rebrík alebo ako schody nahor¹³:

1. Žiaci sú len informovaní a pasívne akceptujú rozhodnutie „zhora“.
2. Žiaci môžu formálne prispievať: materiálom alebo ako zdroj (info, času, pracovnej sily...).
3. Žiaci môžu prispievať prostredníctvom svojej účasti na stretnutiach a prostredníctvom svojej práce.
4. Zapojenie do tvorby stratégií a plánovania programov.
5. Spolupráca s inými partnermi pri implementácii/organizácii týchto programov.
6. Konzultácie pri definovaní problémov a príprava rozhodovacieho procesu.
7. Účasť v rozhodovacom procese, iniciovaní aktivít, implementácii programov a pri následnom hodnotení.

A s ňou spojené mýty

Hovorí sa, že študentská participácia je neefektívna a „žerie“ čas. Tiež sa hovorí, že sú vlastne len dva prístupy ako jednať so žiakmi: teória prísnej a pevnej ruky, na konci ktorej je poriadok alebo nekontrolovateľná povolnosť a zhovievavosť, ktorá vedie k zmätku, násilniu a anarchii. Je jasné, že oba prístupy sú nevhodné. Je dôležité nájsť rovnováhu

¹³ DÜRRE, K. The School: A democratic Learning Community: The All-European Study on Pupils' Participation in School. Strasbourg: Council of Europe, 2005, s. 29. Dostupné z: http://www.coe.int/t/dg4/education/edc/Source/EDC_Pack/School%20_a_democratic%20learning_community_EN.pdf.

medzi autoritatívnou administratívou a povoľnosťou, lebo len vtedy sa dajú mladí ľudia viesť k efektívnym občianskym zručnostiam a zodpovednosti. Prostriedok na vytvorenie „rovnováhy“ je bezpochyby v ďalšej práci a rozvoji žiackej školskej rady.

2. KOODINÁTOROM – ČEŠŤ A SLÁVA!

Keďže činnosť ŽŠR je úzko spojená so životom školy, aj poslanie koordinátora sa bude tak trochu podobať poslianiu vychovávateľov a vzdelávateľov. Koordinátor¹⁴ musí prispôbiť svoje aktivity a vystupovanie tomu, o čom to celé je: o demokracii, vzájomnom rešpekte, hľadaní riešení a kompromisov a v neposlednom rade aj o autonómii. Preto sú koordinátormi takí pedagógovia alebo pedagogickí zamestnanci, ktorí majú prirodzený rešpekt a sú zároveň uznávaní mladými ľuďmi.

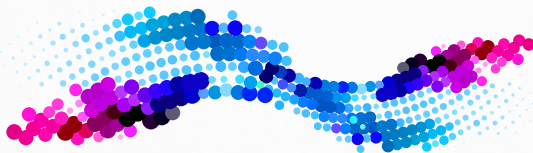
Z praxe sú to často najmladší členovia učiteľského zboru, ktorí majú spravidla dobrý vzťah k žiakom. Niekedy sa však stáva, že práve mladí učitelia ešte nemajú takú pozíciu na škole, aby mohli pomôcť presadiť niektoré nové spôsoby a aktivity do chodu školy, ktoré vychádzajú z iniciatívy žiakov. Preto aj podpora vedenia školy koordinátorovi a jeho práci je veľmi dôležitá.

Pomenovanie funkcie „koordinátor“ nevyjadruje celú šírku a komplex toho, čo táto osoba v skutočnosti robí, keďže to hlavne závisí od úrovne samostatnosti a pripravenosti, akú dosiahla ŽŠR. Na základe tohto môže mať koordinátor tri role zahŕňajúce odlišné prístupy:

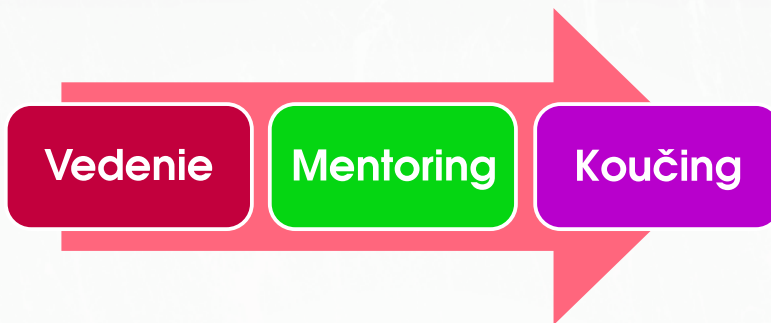
1. koordinátor ako vedúci;
2. koordinátor ako mentor;
3. koordinátor ako kouč.

Posúdenie svojej role: vedúci vs. mentor vs. kouč

Čím sú ŽŠR a jej zástupcovia autonómnejší, tým menej zásahov do ich chodu je potrebné urobiť. Pokiaľ dokážu zástupcovia ŽŠR pracovať samostatne a efektívne, postačí ich iba koučovať alebo inak povedané, pomáhať rozvíjať ich potenciál bez rozhodovania za nich. Ak nie sú schopní takto fungovať, treba prejsť na ďalšiu úroveň podpory ŽŠR, k mentoringu, kedy síce ŽŠR dokáže pracovať samostatne, ale v istých chvíľach potrebuje viesť. Posledným prístupom je vedenie, kedy je nevyhnutné dávať aj odpovede, nielen usmerňovať, ale pridelovať aj úlohy a manažovať prácu v skupine.

¹⁴ Pre potreby tejto publikácie používame jednotné pomenovanie koordinátor, čím samozrejme myslíme aj koordinátorky – ženy.

Potreba zásahov koordinátora v role vedúceho, mentora a kouča nie je trvalá a preto by sa pri jednotlivých aktivitách malo prihliadať na skutočnú nevyhnutnosť zásahov.

Koordinátor ako vedúci

Pokiaľ sa koordinátor ocitne v tejto pozícii, je zároveň manažérom, má veľký vplyv na výber cieľov a nástrojov. Tento spôsob vedenia skupiny je v porovnaní s ostatnými najdirektívnejší, avšak v istých prípadoch môže byť aj najefektívnejší. Najčastejšie sa využíva pri práci so začínajúcou ŽŠR, ale vždy treba dobre zvážiť či participácia v tomto prípade je naozaj o výsledku a či proces, ktorým sa k výsledku dostávame nie je tiež dôležitý. Inak povedané – pokiaľ je koordinátor „vedúci“ participácia žiakov sa dostáva do úzadia, čím sú ochudobnení o benefity, ktoré spolu rozhodovanie prináša.

Koordinátor ako mentor

Kým pri koučingu je takmer všetko v rézii ŽŠR, v prípade mentorovania ide o obmedzenejšiu formu prenesenia zodpovednosti. Určite nie je cieľom dávať hotové návody a „koordinovať“ v pravom zmysle slova. Keďže ide o učenie sa, je dôležité, aby na čo najviac záverov prišli žiaci sami. Miera usmerňovania je však vyššia než v prípade koučingu, ale zároveň nižšia než keď je koordinátor v pozícii vedúceho.

Koordinátor ako kouč

V modernej práci s mládežou sa čoraz častejšie stretávame s pojmom kouč, lebo je to práve kouč, ktorý „špecifickým spôsobom podporuje osobný rozvoj mladých ľudí prostredníctvom rozmanitých metód a vytvára príležitosti k účasti v rôznych programoch či aktivitách. Takúto činnosť môžeme vo všeobecnosti označiť za neformálne vzdelávanie“.

Kouč je osoba, ktorá sa priamo nezúčastňuje aktivít, ale aj napriek tomu podporuje skupinu pri uskutočňovaní ich aktivít. Pracuje s mladými ľuďmi čas od času a vykonáva zvláštne úlohy podľa potreby.

Čo všetko poskytuje koordinátor? Všetko!

Pri analýze toho, čo koordinátori robia alebo čo sami uznali, že by mali vykonávať pri práci so ŽŠR vyšlo toľko rôznych podnetov, že byť koordinátorom ŽŠR sa zdá byť nadľudský výkon (Česť a sláva tým, čo to robia a robia dobre!). Najväčšou výzvou ale zostáva, ako motivovať mladých ľudí k aktivite v ŽŠR a ako neskĺznuť k tomu byť zase len učiteľom/učiteľkou, čo sa najčastejšie prejavuje pri poskytovaní hodnotenia/spätnej väzby.

Koordinátor by mal:

- **informovať** žiakov o veciach, ktoré sú pre prácu ŽŠR dôležité (závery porád, zmeny v rôznych výboroch, nové dokumenty ovplyvňujúce postavenie a prácu ŽŠR). Koordinátor by mal byť aj informačným zdrojom podľa záujmu a potrieb žiakov. Ak aj niečo nevieme, nie je hanbou si to priznať a požadovanú informáciu dodatočne žiakom zabezpečiť. Je už však len na nich, ako to využijú a či vôbec.
- v niektorých situáciách siahnuť aj k poskytnutiu určitých návrhov. Koordinátor ako skúsenejší človek má pomáhať žiakom pri skúmaní a analyzovaní situácie z rôznych pohľadov. Veľmi jemne a s citom má vykresliť možné dopady, následky rôznych možností riešenia situácie. Záverečné rozhodnutie by malo byť opäť na žiakoch, ktorých by to malo zároveň aj upevniť v pocite zodpovednosti za rozhodnutie a znášanie pozitívnych alebo negatívnych následkov.
- **facilitovať/uláhčovať** priebeh niektorých aktivít. Facilitácia sa tu vníma ako pomoc pri štruktúrovaní pracovného procesu, kde ale obsah tvoria samotní mladí ľudia. Najčastejšie k facilitácii dochádza pri spoločných schôdzkach, hodnotení alebo pri riešení konfliktu v skupine. Veľmi často spočíva facilitácia v kladení

otázok, zapisovaní spoločných záverov. Je dôležité zostať nestranný, nezaoberať sa obsahom ale vedením procesu ako takého.

- **vzdelávať skupinu.** Cieľom vzdelávania môže byť osobnostný rozvoj (napr. plánovanie, sebavedomie a pod.), zlepšenie výkonnosti skupiny (tímová práca, prekonávanie konfliktov, delenie si úloh a zodpovedností) alebo rozvoj tematicky zameraných znalostí a zručností (interkultúrne učenie, komunikácia, prezentácia a i.). Viac v časti *Budovanie kľúčových kompetencií* a *Praktický tréning* so ŽŠR.
- **a iné.** Koordinátor bude často „povzbudzovač“, analyzátor potrieb, vyzývateľ, poskytovateľ spätnej väzby, tímový spolupracovník a pod.

Motivácia ako najväčšia výzva koordinátorov

Najčastejšou otázkou pri stretnutiach s koordinátormi je otázka – ako motivovať žiakov k aktívnemu prístupu k ŽŠR? Motivácia je predsa to, čo spôsobuje, že ľudia chcú veci robiť dobre, či už pre seba, pre priateľov, školu, rodinu, zamestnanie. Motivovaní ľudia majú sklon robiť veci s ochotou, s nadšením, zanietením a v tímovom duchu, pričom sa snažia naplno využiť svoje schopnosti.

Čo môže motivovať?

- potreba bezpečného a zdravého prostredia. Pre členov ŽŠR je to napr. aj zabezpečenie vhodného priestoru (fyzického, časového) na stretávanie;
- prostredie, ktoré poskytuje dostatok podnetov (emočných). Keď sa to snažíme aplikovať na ŽŠR tak je to priestor pre vzájomné rozprávanie, skupina ľudí ochotných počúvať, vytvorenie súdržnej skupiny;
- pozitívny vzťah založený na podpore a rešpekte. Ide o prevzatie zodpovednosti, prejavovanie dôvery zo strany koordinátora, ostatných spolužiakov, vedenia školy a pod.;
- vytýčenie realistických a dosiahnuteľných cieľov, ktoré vychádzajú z uvedenia si skupinových aj individuálnych kompetencií, rozlíšenie krátkodobých aj dlhodobých cieľov a pod. Dosiachnutie cieľa vyvolá chuť dosahovať ďalšie ciele;
- potreba úspechu, zodpovednosti, dôvery a uznania. Tieto reakcie môžu mať rôznu formu od diplomu, certifikátu, zmienky v médiách, prijatie u primátora a pod.

Zopár praktických tipov ako motivovať

Dodajte činnosti ŽŠR punc exkluzivity prostredníctvom **vlastného priestoru**, prístupného len členom ŽŠR. Väčšina škôl bude iste oponovať, že má problém so „zvyšným“ priestorom, ale určite sa pri dobrej vôli riešenie nájde. Buď to bude nejaký kútik v školskej knižnici (prehradený policami), klubovni, nepoužívanom kabinete alebo sklade, kde bude mať ŽŠR priestor na sedenie, rokovanie a vykonávanie administratívnych prác (počítač, tlačiareň, kopirovací stroj, telefón, pripojenie na internet). Okrem základnej otázky vedení škôl: „Kde na to máme zobrať zdroje?“, je hneď druhá otázka: „Nebudú to zneužívať?“ A sme opäť pri otázke dôvery (pozri vyššie).

Iným benefítom môže byť možnosť mať „**neospravedlnené**“ hodiny. Slovo „neospravedlnené“ nie je presný termín – ide o čas, ktorý namiesto vyučovania venujú aktivitám v prospech ŽŠR. Peknou symbolikou môžu byť symbolické karty s podpisom riaditeľa (presný počet), ktoré môžu žiaci bez extra vysvetlenia dať učiteľom tých predmetov, na ktorých chýbali.

Stretávanie sa počas vyučovania. Na niektorých školách sa stalo pravidlom, že sa ŽŠR stretáva so svojimi koordinátormi v presne stanovený deň na niektorej z posledných vyučovacích hodín. Spravidla ide o triednické hodiny. Je dôležité uvedomiť si, že aj jednotliví členovia potrebujú v rámci svojich tried¹⁵ robiť isté aktivity, najmä v oblasti konzultácií, zisťovania názorov, návrhov riešení a podobne, preto tieto stretnutia nemôžu byť každý týždeň. Ďalším z riešení je dať priestor na otázky žiackej participácie aj v rámci predmetov ako Náuka o spoločnosti.

Vlastný imidž. Vytvorenie vlastného imidžu môže byť dobrým motivačným prvkom. Môže ísť o vlastné logo, znelku v rozhlase, ktorá otvára časť venovanú aktivitám ŽŠR. V rámci sponzorských darov je možné časť predmetov venovať aj pre žiakov pôsobiach v ŽŠR (reklamné predmety, tričká a i.). V časti *Financovanie aktivít* je návod aj na to, kde získať finančné zdroje. V niektorých grantových programoch je možné zažiadať o nákup alebo výrobu reklamných predmetov.

Alebo, čo tak poskytnúť žiakom aktivity **za odmenu** (výlety, wellness pobyty, permanentky do kina alebo na nákup tovaru a i.)? Tu sa naozaj fantázii medze nekladú. Zároveň nie je podmienkou, že tieto veci budú úplne bezplatne. Je možné, že si žiaci prispejú nejakou čiastkou, ktorú ale môžu získať brigádnickými aktivitami a pod.

Hodnotenie a poskytovanie spätnej väzby

Aj keď práca v ŽŠR je istá forma praxe v demokratickom procese, nedá sa nevidieť, že aj to je len istá forma učenia. Preto koordinátor, hoci neznámkuje, má nájsť nejakú formu hodnotenia a poskytovania spätnej väzby. Navyše je dôležité naučiť aj členov ŽŠR navzájom si poskytovať a prijímať hodnotenie/spätnú väzbu.

Hodnotenie je moment, kedy sa na celý proces pozeráte od začiatku, pripomínate si ciele, analyzujete svoje pocity a definujete svoje správanie a vnímanie, vyvodzujete závery a hľadáte odraz a prepojenie týchto záverov s realitou. Zjednodušene je to vedenie za ruku opätovne celou aktivitou, procesom a prístupom sa na miestach, kde nastalo „učenie“.¹⁶

¹⁵ Veľmi častou praxou je, že ŽŠR sa skladá zo zástupcov jednotlivých tried. Čo trieda, to jeden člen ŽŠR.

¹⁶ Jednoduchú, všeobecne platnú štruktúru metodiky poskytovania hodnotenia nájdete v prílohe.

Každý koordinátor ŽŠR, ktorý ide poskytovať hodnotenie, by mal už na začiatku hodnotenia vedieť, k akému záveru chce skupinu priviesť. Hodnotenie je vždy postavené na sérii otázok. Pripraviť a položiť jasnú otázku tak aby nebola sugestívna a bola dosť podnecujúca, je veľké umenie a len niektorí sa s touto danosťou už narodili. Ostatní si musia všetky základné otázky starostlivo zvážiť a premyslieť. Z metodického hľadiska je už pri príprave hodnotenia dobré si zdefinovať predpokladané odpovede a zároveň otázku, ktorá bude po tej ktorej odpovedi nasledovať. Pozor na príliš jednoduché/prostoduché otázky.

Najťažšie je účastníkov priviesť k otvorenému a úprimnému opisu svojich pocitov od začiatku do konca. Väčšina účastníkov často sklzáva k opisu samostatnej aktivity (kto čo urobil, ako sa tváril, čo povedal a pod.). Koordinátor musí viesť účastníkov práve k analýze zážitku a objaveniu vlastných rezerv alebo, naopak, silných stránok prostredníctvom tejto analýzy. Koordinátor musí veľmi opatrne narábať so závermi – najideálnejšie je, ak členovia ŽŠR sami zdefinujú závery a výsledky.

*Spätná väzba*¹⁷ je zameraná na zmenu správania v pozitívnom smere („v budúcnosti by si mal/a robiť toto takto ...“), je jasne definovaná a konkrétna, vyjadruje jeden z možných uhlov pohľadu, je orientovaná na budúcnosť a zameraná na hľadanie riešenia. Porovnajte si princípy spätnej väzby a kritiky ako je prirodzený protipól. Kritika je zameraná na osobu (zlý, hlúpy, neschopný), je hodnotiacia („si taký a taký“, „tebe sa to nikdy nepodarí“), je zahmlená (neposkytuje konkrétny popis situácie resp. správania, nemá argumenty), je orientovaná na minulosť (doterajšie chyby a omyly) a zámerne hľadá vinníka. Jednoduchý postup pri poskytovaní spätnej väzby nájdú záujemcovia v prílohe.

Kde a kedy sa týmto častiam práce so ŽŠR môžeme venovať? Tento aspekt by mal byť trvalou súčasťou práce koordinátora ŽŠR, ale opäť platí, že citlivý prístup nie je na škodu veci. Vyspelejšie ŽŠR sa môžu neskôr pri vedení hodnotenia a poskytovaní spätnej väzby sriedať a zdokonaľovať sa v získavaní aj tejto kompetencie.

Hodnotenie alebo poskytovanie spätnej väzby nemusí byť dôvodom na formálne sedenie v miestnosti. Môže byť súčasťou spoločného víkendu „za odmenu“, turistiky, soboty pri vode alebo posedenia pri táboráku. Tiež ste len ľudia a chcete sa baviť! Poviete si nahlas, čo sa doteraz podarilo uskutočniť. Pochválite sa sami pred sebou a načerpáte sily a motiváciu do ďalších etáp. Poviete si aj to, čo nešlo dobre, alebo nie tak, ako by ste si želali. O všetkom musíte hovoriť otvorene: Čo spôsobilo problém? Čo musíte zlepšiť nabudúce? Nezvláda niekto z tímu úlohy, ku ktorým sa zaviazal? Potrebuje pomoc?

¹⁷ MUSOVÁ, Z. Komunikácia [online]. [cit. 2009-12-04]. Dostupné z: <http://www.ef.umb.sk/upload/zamestnanec/501/KOMUNIKACIA.pdf>

3. NA CESTE K IDEÁLU

Členovia a členky ŽŠR sa na plnenie svojej role v ŽŠR musia náležite pripraviť. Preto sa práca a pôsobenie v nej považuje za naozajstnú školu demokracie. Ako každá úloha v živote, aj táto si vyžaduje určité kompetencie. Pri analýze, čo vlastne musia (mali by) ovládať členovia a členky ŽŠR, vzišiel nižšie uvedený „súbor“ kompetencií:

1. schopnosť reprezentácie;
2. spolupráca v tíme (práca so skupinou);
3. schopnosť motivovať;
4. komunikácia;
 - prezentácia,
 - facilitácia diskusií;
5. projektové myslenie;
 - získavanie zdrojov.

Schopnosť reprezentácie

Žiacka školská rada nie je náhodný zhluk chlapcov a dievčat. Poslaním je zastupovať a presadzovať názory ostatných žiakov. Neznamená to, že člen rady je bezduchá bábka či robot, ktorý vykonáva rozkazy svojho pána. Najst' správny prístup k tejto funkcii a k statusu „reprezentanta“ chce venovať tejto otázke zopár hodín v diskusii so žiakmi, resp. realizovať zopár aktivít na ilustráciu, o čom to celé je.

Pre mladých ľudí je určite ťažké stotožniť sa s pozíciou reprezentanta – zástupcu iných mladých ľudí. Zvlášť ak v tejto oblasti nemajú žiadne skúsenosti – čo väčšina mladých ľudí určite nemá. Je dôležité pracovať so skupinou od začiatku, aj priebežne, aj keď sa vám môže zdať, že sú iné témy významnejšie ako napr. riešenie násillia a šikanovania, zlý prospech a pod.

Mladí ľudia môžu mať pocit, že tým, že sú sami mladí, tak vedia najlepšie čo a ako je potrebné začať robiť na našej škole. V diskusii je potrebné tieto názory vypočúť a zaradiť aktivitu na ukázanie častých rozdielov medzi tým, čo si myslíme my a čo si môžu myslieť iní. Jedna z overených aktivít má názov Nairobi story (pozri časť *Praktický tréning*).

Zisťovanie názorov a zapojenie jednotlivých členov ŽŠR

Zabezpečiť aktívnu účasť a prezentáciu názorov všetkých členov ŽŠR je najmä na začiatku fungovania asi najdôležitejšia úloha koordinátora. Keď berieme do úvahy, že noví žiaci prišli z podmienok základnej školy, sú v novom prostredí, v novej pozícii,¹⁸ nemôžeme od nich očakávať až takú mieru asertivity a sebavedomia ako u starších žiakov. Do aktivity sa môžu zaradiť aj starší žiaci, ktorí doteraz v ŽŠR nepracovali.

¹⁸ Čoraz častejšie vznikajú žiacke rady aj na základných školách, čo plne závisí od rozhodnutia vedenia školy, keďže to nie je stanovené v žiadnej legislatíve.

Riešením je využiť formu, pri ktorej nemusia noví žiaci vysloviť svoje názory nahlas – dajú sa použiť nalepovacie papieriky (aj rozličnej farby – podľa ročníkov). Je vhodné v tomto štádiu aj zistiť, do akých aktivít by sa žiaci najradšej sami zapojili. Ak je pre žiakov lepšie kresliť – nech sa páči. Papieriky sa potom spoločne roztriedia, zoradia do skupín podľa spoločných znakov a prediskutujú.

Reprezentácia de facto znamená prenos požiadaviek z triedy na ŽŠR a naopak. Úloha reprezentovať pripadá väčšinou na predsedov tried alebo iných zástupcov tried v ŽŠR. Je dôležité im pripomenúť, že ich „práca“ je počúvať názory a nápady triedy a ich predkladanie ŽŠR a naopak – informovať triedu o aktivitách ŽŠR.

Počas triednych, alebo iných schôdzí sa žiaci rozhodnú, ktoré otázky chcú prostredníctvom predsedu/zástupcu triedy predložiť ŽŠR. Jednotliví žiaci by mali mať tiež možnosť požiadať predsedu o predloženie otázok individuálne, pokiaľ nechcú hovoriť pred triedou. Na triednych schôdzach si predseda robí poznámky a berie ich so sebou na schôdzu ŽŠR alebo ich dá tajomníkovi pred schôdzou, aby mohli byť zaradené do programu. Po schôdzi podáva triede hlásenie o záležitostiach, ktorým sa ŽŠR venovala a rozhodnutiach, ktoré prijala. Poznámky zo zasadnutia ŽŠR sa vyvesia na nástenku, aby si ich mohli prečítať všetci žiaci. Na triednych hodinách je dôležité, aby sa vytvoril priestor aj na zodpovedanie otázok triede.

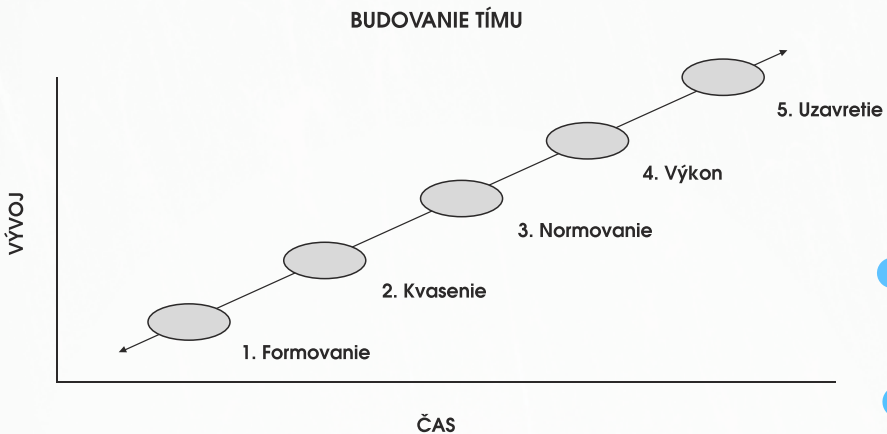
Práca so skupinou

Vedieť pracovať so skupinou je dôležitá kompetencia ako pre samotného koordinátora, tak aj pre členov ŽŠR. Ved' aj samotní členovia a členky budú vytvárať dlhodobšie tímy a mali by mať základné informácie o procesoch v tíme a o možnostiach rôznych metód či opatrení, ktoré môžu uplatniť.

Vyššie už bolo spomenuté, že ŽŠR nie je náhodný zhuk chlapcov a dievčat – majú presne stanovené poslanie a úlohy. Vytvoriť dobré a bezpečné prostredie, kde sa všetci cítia príjemne a na stretávanie ŽŠR sa tešia – nie je jednoduché. Opäť odporúčame, aby sa časť času určeného na stretávania ŽŠR – najmä na začiatku školského roka – pravidelne venovala aktivitám na upevnenie tímového ducha (pozri aj časť *Praktický tréning*).

Päť fáz budovania tímu

Ako každá skupina – aj ŽŠR – prechádza piatimi fázami budovania tímu.¹⁹ Stručne ich môžeme charakterizovať nasledovne:

Formovanie – prvý kontakt, orientácia:

- účastníci majú rôzne očakávania, ktoré sú ovplyvnené predchádzajúcimi skúsenosťami s inými skupinami, tímami;
- jednotliví členovia sa navzájom oŕukávajú, udržiavajú si odstup, ale každý chce vyzerat' sebaisto;
- fungovanie skupiny v tejto fáze závisí od vedúceho skupiny, tímu (koordinátora alebo skúsenejšieho predsedu ŽŠR);
- pravidlá sú rešpektované všetkými členmi;
- pomalé chápanie a osvojovanie si úloh a cieľov.

Kvasenie – boj o moc:

- postavenie jednotlivých členov v skupine a ich vplyv na skupinu sa mení a vyjasňuje;
- experimentovanie, skúšanie, testovanie rôznych spôsobov správania;
- hľadanie vlastného miesta jednotlivcami (v sociálnej štruktúre, pri riešení úloh);
- vytváranie skupiniek, obrana vlastného teritória;
- pri riešení problémov sa viac ako racionalita oceňuje schopnosť držat' sa vlastných názorov;
- táto fáza je náročná, ale v jej priebehu sa tím stáva práceschopným.

¹⁹ TUCKMAN, B. Developmental sequence in small groups [online]. [cit. 2009-08-10]. Dostupné z: http://findarticles.com/p/articles/mi_qa3954/is_200104/ai_n8943663.

Normovanie – dôvernosť, intimita, vyjasnenie:

- dôvera v skupine sa zvyšuje, vzájomné väzby medzi členmi sa posilňujú, zvyšuje sa schopnosť vytýčiť ciele;
- nikto nikoho neohrozuje, členovia si navzájom dodávajú istotu, uvedomujú si, že pri konkurenčnom správaní poškodzujú sami seba;
- prijatím nového člena znovu začína boj o moc (neodporúča sa).

Výkon – diferenciacia, konanie:

- vzájomná podpora, súdržnosť, spolupatričnosť členov vyúsťuje do vyššej sebaistoty celého tímu, komunikácia je otvorená a efektívna;
- každý vníma seba aj ostatných ako rôznorodých jedincov s rôznymi rolami;
- prebieha identifikácia členov so skupinou;
- výsledky sú dôležité, v popredí záujmu je vecný obsah a činnosť;
- prijatie nového člena by nemalo vyvolať nový boj o moc.

Uzavretie – rozdelenie, rozpustenie, odchod:

- ochabnutie dynamiky, spomínanie na spoločné zážitky a pozitívne skúsenosti;
- pokus o zachovanie kontaktu, snaha o vyhnutie sa procesu rozchádzania (oddialenie ukončenia), nepokoj, nespokojnosť, opäť sa vynárajú znaky rivality;
- rozchod tým ťažší, čím dlhšie bol tím spolu a čím osobnejšie boli diskutované témy a osobné vzťahy.

Tieto fázy vývoja tímu nemusia nasledovať v takomto poradí, môže sa stať, že sa tím vráti do niektorej z predchádzajúcich fáz pod vplyvom rôznych situácií.

Čo môže robiť koordinátor pri formovaní tímu?

Každá z uvedených fáz prináša pre koordinátora rôzne situácie, ktoré musí riešiť alebo tieto procesy usmerňovať.

Formovanie (forming)		
Charakteristické znaky	Čo s tým môžeme spraviť	Čo dosiahnem
Neistota členov skupiny	Prezentácia informačného plagátu: vysvetlenie časového plánu, programu, procesov atď	Upokojenie členov tímu, vytvorenie priateľskej atmosféry
Hľadanie platných noriem, predvádzanie zaužívaných spôsobov správania sa, nevyrazné preberanie zodpovednosti	Zoznamovacie aktivity, lámače ľadov, dopĺňujúce diskusie	Interaktívne nadväzovanie kontaktov, sebaurčenie, dôvera
Očakávania, obavy, úzkosti	Pracovný plagát – vyjasnenie očakávaní a obáv, konkrétne určenie a vyhodnotenie v skupine	Odbúranie úzkosti, objasnenie cieľov, interaktívne spracovanie hlavných potrieb
Dohodnúť pravidlá hry	Príprava posteru s pravidlami – vizualizovať dohodnuté pravidlá, jasná a zrozumiteľná komunikácia	Uvoľnenie, transparentnosť

Kvasenie (storming)		
Charakteristické znaky	Čo s tým môžeme spraviť	Čo dosiahnem
Výber tém	Práca v menších skupinkách nad určením pre danú skupinu zaujímavých tém – priority; Vytvorenie pracovného plagátu: určenie, definovanie plánovaných tém, poradovník, určenie priorít	Silnejší vplyv jednotlivca, práca skupiny na získaní dohody, dosiahnutie kompromisu
Analýza problému	Spracovanie v malých skupinkách, analýza, hľadanie riešení, kompromis	Solidarita, schopnosť akceptácie, anonymita pomáha pomenovať skutočné problémy
Riešenie problémov, prekonávanie konfliktov	Práca v malých skupinkách, prezentácia riešenia v pléne	Otvorená komunikácia, prezentácia

Normovanie (norming)		
Charakteristické znaky	Čo s tým môžeme spraviť	Čo dosiahnem
Rozvoj jedinca	Rozhovor typu „pre a proti“	Konkrétne formovanie individuálnych názorov, odbúranie zábran
Plánovanie, stanovenie cieľov	Ciele a plány	Podpora pocitu súnáležitosti
Utváranie budúcnosti	Vizualizácia v skupinách, prezentácia v pléne	Podpora sebadôvery a zodpovednosti za samého seba

Výkon (performing)		
Charakteristické znaky	Čo s tým môžem spraviť	Čo dosiahnem
Poznať a analyzovať predstavy hodnotách	Vizualizácia vlastného systému hodnôt.	Akceptácia odlišností osôb
Vypracovať plán akcie	Vizualizovať ďalšie kroky, definovať úlohy	Otvorenosť skupinových procesov, identifikácia jednotlivca so skupinou
Sociálne kontakty		Identifikácia s osobnou situáciou
Potešenie z učenia a práce	Vizualizácia v skupinách, prezentácia v pléne	Interaktívne učenie, reflexia

Uzavretie (adjourning)		
Charakteristické znaky	Čo s tým môžem spraviť	Čo dosiahnem
Nový nepokoj v skupine	Zhrnutie doterajších výsledkov	Upokojenie prostredníctvom systematizácie, spokojnosť
Pokus vyhnúť sa rozlúčeniu	Posilnenie pozitívnych spomienok	Reflexia
Potreba ohodnotenia	Vizualizovať vyhodnotenie priebehu	Rozpustenie

Schopnosť motivovať

Hovorí sa, že len ten zapáli, kto sám horí. A to bude aj základom efektívneho výkonu každej ŽŠR. Opäť sa vraciame k tomu, čo už bolo povedané o profile člena/členky ŽŠR – musia to byť žiaci a žiačky nielen s prirodzenými vodcovskými schopnosťami, ale aj s vlastnou dávkou podnikavosti a iniciatívnosti. Lebo hoci sa motivácia dá čiastočne ovplyvniť aj vonkajším prostredím a rôznymi „opatreniami“, základom je snaha uspokojiť nejakú vlastnú vnútornú potrebu, často nie hneď zreteľnú a rozpoznateľnú. Stretávanie sa ľudí s rovnakým myslením a aspiráciami môže byť na druhej strane tiež jedným z spojovacích materiálov efektívneho fungovania ŽŠR.

Motivácia je veľmi komplexná téma a nie je cieľom ju vyčerpávajúco teoreticky predstaviť. Skôr je dôležité zhrnúť, čo potrebujú mladí ľudia zo ŽŠR o tejto téme vedieť a čo môžu pri motivácii ostatných žiakov využiť. Nárast motivácie môže významne ovplyvniť odmena, vízia, výzva a víťazstvo. Určite aj veľa iných vecí, ale na ujasnenie si, čo je to motivácia a aké máme možnosti ovplyvňovať ostatných, aby sa k nám pridali – to stačí.

Čo je odmena?

Pri motivovaní je jedným z prvých nástrojov odmeňovanie. Ale na druhej strane, správne vedenie ľudí je často viac efektívnejšie než najlepšie vymyslený systém odmien. Niektoré možnosti, ako motivovať samotných členov a členky ŽŠR cez rôzne „iniciatívy“ už boli spomenuté v časti *Koordinátorom - česť a sláva!*. V rámci stretávaní je dôležité premyslieť, ako motivovať ostatných žiakov školy k spolupráci alebo aspoň aktívnejšej podpore cez systém odmien. Je možné využiť niektoré z už spomenutých možností alebo vymyslieť aj vlastné možnosti, ktoré sa žiakom predstavia. Určite bude potrebná úzka spolupráca

s učiteľmi a vedením školy, ale v tomto prípade je účel nespochybniteľný.

Vízia ako prostriedok motivácie

Mladí ľudia zo ŽŠR musia chápať, že len vtedy dosiahnu úspech u ostatných, ak ponúknu takú víziu, ku ktorej sa ostatní radi pridajú. Čiže budú chápať, prečo to robia (alebo by to mali robiť) a čo to komu prinesie nielen v materiálnom zmysle.

Výzva ako prostriedok motivácie

Ak chceme väčšiu podporu a zapojenie ostatných žiakov do aktivít ŽŠR, musíme to pre nich urobiť zaujímavé – musí to byť niečo ako hra, niečo kde sa prekonávajú prekážky. Prekonanie prekážky nám predsa ukazuje, že sme schopní a aj keď to nezní prešvedčivo – práve prekonávanie „prekážok“ je jedným z veľkých motivátorov.

Úspech ako motor motivácie

Ak sa už niečo podarilo ŽŠR dosiahnuť, mala by to dať patrične všetkým na známosť. Tu neplatí, že dobré sa samo chváli. Ľudia berú dobré veci ako samozrejmosť a oveľa viac sa hovorí, ak niečo nefunguje, alebo to spôsobuje neprijemnosti a komplikácie.

Komunikácia²⁰

Pokiaľ nemá byť ŽŠR iba uzavretým spolkom ľudí, je potrebné, aby prijímala, ale aj prenášala informácie do externého prostredia, teda komunikovala. Prostredníctvom komunikácie môže člen ŽŠR doručiť ďalšiemu komunikačnému aktérovi správu. Bez jej správneho doručenia nemusí byť správa, ktorou môže byť nápad ako niečo zlepšiť, čo podniknúť, alebo kritika, či ocenenie, správne pochopená. Nesprávne uchopenie môže vyvolať také reakcie, aké odosielateľ správy nezamýšľal. Keďže ide iba o komunikáciu jedným smerom – od odosielateľa k prijímateľovi, jedná sa o jednosmernú komunikáciu, ktorá má isté limity (pozri aktivitu *Obleč si to!*). Aby bola komunikácia úspešnejšia, prijímateľ správy by mal mať možnosť vyjadriť sa, kľásť otázky, či poskytnúť spätnú väzbu. Takáto komunikácia sa nazýva obojsmernou komunikáciou.

²⁰ THE NATIONAL CHILDREN'S OFFICE. Second level students council resource pack. Dublin, 2006, s. 70 – 72. Dostupné z: http://www.dcy.gov.ie/documents/chilyouthparticipation/SCI_ResourcePackPF-ENG.pdf.

Komunikácia má viaceré formy – verbálnu a neverbálnu, písomnú a vizuálnu. Každú z nich, prípadne ich kombináciu, by si zástupcovia ŽŠR mali vybrať podľa príležitosti a správy, ktorú chcú doručiť. Kým forma komunikácie im odpovie, akým spôsobom budú ďalej tmočiť svoje myšlienky, kvalitná prezentácia im napomôže podať myšlienku čo najefektívnejším spôsobom.

Kde a ako komunikovať s ostatnými

Potrebuje ŽŠR získať spätnú väzbu od žiakov, učiteľov či rodičov, vyvolať diskusiu, spoznať názory iných subjektov? Existuje viacero možností ako osloviť okolie, aby sa zapojilo do dialógu so ŽŠR.

Písomná diskusia. Nápady a podnety je možné publikovať či už v školskom časopise, webovej stránke, alebo prostredníctvom sociálnej siete respektíve v inom médiu. K informáciám je potrebné aj uviesť žiadosť o poskytnutie konštruktívnej reakcie, nápadov a pripomienok.

Otvorené stretnutie. Ďalšou z možností je usporiadanie otvoreného stretnutia, na ktorom sa môžu zúčastniť všetci a vyjadriť svoj postoj k vopred ohlásenému problému či podnetu.

Stretnutie v malých skupinách. Každý reprezentant ŽŠR môže zistiť názory a postoje úzkej skupiny ľudí, napríklad vlastnej triedy alebo ročníka. Tie sa zosumarizujú na najbližšom zasadaní ŽŠR a prerokujú.

Prieskum. Žiaci môžu zostaviť súbor otázok, na ktoré potrebujú odpoveď a požiadať ostatných žiakov, učiteľov alebo rodičov o ich zodpovedanie. Zber hárkov môže prebehnúť organizovane alebo prostredníctvom vytvorenia boxu na odpovede umiestneného v priestoroch školy.

Zabojuj za svoj nápad

Nie je možné očakávať, že všetky nápady zástupcov ŽŠR budú ostatnými, ale predovšetkým vedením školy, automaticky prijímané. Preto by u žiakov mali byť podporované schopnosti rokovať a vyjednávať. Predtým než samotný proces začne, preberte so zástupcami ŽŠR otázky uvedené v Príprava na vyjednávanie (pozri časť *Praktický tréning*) a spíšte si odpovede na jeden hárok. Zodpovedaním otázok si zástupcovia ujasnia svoju pozíciu.

Upozornite zástupcov ŽSR, že človek, s ktorým budú rokovať a vyjednávať, nie je nepriateľ, čomu by malo zodpovedať aj správanie žiakov pri vyjednávaní. Navyše, výsledkom celého procesu diskusií nemusí byť výhra jedného a prehra druhého. Rokovanie sa môže skončiť aj situáciou, ktorú nazývame WIN-WIN, čo je stav, kedy obidve strany získajú pre nich niečo dôležité.²¹

Reč tela

Komunikácia neprebíha len na úrovni slov, ale aj prostredníctvom tela (neverbálna komunikácia). Reč tela zahŕňa:

- držanie tela,
- očný kontakt,
- tón hlasu,
- pohyby a gestikulácia.

(Prečo je potrebné dávať na tieto aspekty pozor je možné ilustrovať aktivitou *Čo pokazi reč tela?*)

Žiaci by mali byť upozornení, aby pri prezentácii zohľadnili aj jednotlivé aspekty. Svojím telom by mali vyjadrovať otvorený postoj. Očným kontaktom môžu navyše vzbudiť dojem istoty a naopak, ak sa mu budú vyhýbať pri komunikácii, budú pôsobiť nieisto a ustráchanie. Potrebne je aj vyvarovať sa čítaniu poznámok z papiera, keďže takýto prejav je pre poslucháča nudný. Okrem toho, takto je možné lepšie zachytiť neverbálnu odozvu „publika“, čiže či ich prejav zaujíma, alebo nezaujíma. Ďalšou pomôckou pri prejave je práca s hlasom, prostredníctvom ktorého sa zdôrazní, čo je dôležité a čo by si mal poslucháč bezpodmienečne zapamätať. Pohyby a gestikulácia dodajú prezentácii rás a prezentácia bude pre poslucháča zaujímavejšia. Samozrejme, ani s gestikuláciou to netreba preháňať, aby namiesto samotného prejavu ľudia nesledovali iba pohyby rečníka.

Efektívne kladenie otázok

Aby konzultácie netrvali príliš dlho, je nevyhnutné klásť otázky prispôsobené presne tomu, akú odpoveď si želáme. Otázky môžu byť uzavreté (Zúčastníte sa školského plesu?) alebo otvorené. Najčastejšie začínajú opytovacími zámenami: čo, prečo, ako. Je možné využiť aj výzvy: Povedz(te) mi, opíš(te) atď. Efektívne kladenie otázok znamená vlastne klásť také otázky, ktorých zodpovedanie nám pomôže maximalizovať snahu o riešenie problému, ktorým sa zaoberáme.

Ak chceme zistiť detaily, názory iných ľudí alebo naštartovať otvorenú konverzáciu, otvoriť diskusiu – je vhodné použiť otvorené otázky. Ak sa chceme uistiť, že správne rozumieme, čo bolo povedané, chceme uzavrieť diskusiu a potvrdiť alebo vyvrátiť možnosť uvedenú v otázke – vtedy je na mieste použiť uzavreté, jednoduché a priamoča-

²¹ MIND TOOLS: ESSENTIAL SKILLS FOR AN EXCELLENT CAREER. Win-Win Negotiation [online]. [cit. 2010-09-11]. Dostupné z: <http://www.mindtools.com/CommsSkill/NegotiationSkills.htm>.

re otázky.

Príklady otvorených otázok:

- Akým témam by ste sa chceli venovať v tomto školskom roku?
- Aké ďalšie kroky plánuje ŽŠR podniknúť pre popularizáciu projektu?
- Čo si myslíte o projekte?

Príklady uzavretých otázok:

- Pochopil som správne, že podporíte iba túto časť projektu?
- Aby sme to zhrnuli, dohodli sme sa, že voľby do ŽŠR prebehnú 24. septembra?

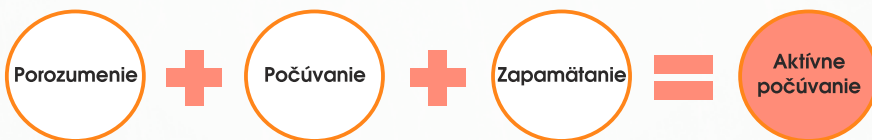
Okrem informačnej hodnoty majú otázky aj iné aspekty, ktoré sú prínosné. Sú hlavne efektívnym spôsobom²²:

- učenia a presvedčania – hoci nikto nemá rád, keď je poučovaný, využitím otvorených otázok môžete žiakom dať podnety, aby zvažovali aj iné alternatívy, scenáre, názory a postoje;
- budovania vzťahu – ľudia väčšinou reagujú pozitívne, keď sa niekto zaujíma o ich názory;
- koučovania – ide o jeden z nástrojov ako pomôcť usmerniť žiakov;
- predchádzania nedorozumeniu, keďže ujasňujú prenesené informácie medzi ich vysielateľom a prijímateľom.

Správnym využitím konkrétneho typu otázok, získate informácie a odpovede, ktoré môžete efektívne využiť. Mali by byť kladené ale také otázky, ktoré dokazujú aktívne počúvanie.

O prijímaní správ

Aktívne počúvanie je schopnosť, ktorej by sa mali učiť nielen zástupcovia ŽŠR, ale aj koordinátori. Čo zahŕňa?

²² MIND TOOLS: ESSENTIAL SKILLS FOR AN EXCELLENT CAREER. Questioning Techniques [online]. [cit. 2010-09-11]. Dostupné z: www.mindtools.com/pages/article/newTMC_88.htm.

Na stretnutí je potrebné počúvať, čo sa nám snaží niekto povedať. V prípade potreby je vhodné aj robiť poznámky o postojoch jednotlivých aktérov diskusie, resp. ich nápady tak, aby poznámky boli viditeľné pre všetkých. V prípade, že dôjde k nesprávnemu porozumeniu informácie, je tak väčšia šanca, že sa odhalí. Zároveň tým dosiahneme, že ľudia, ktorí sa stretnutia zúčastnili, budú pri odchode vedieť, o čom sa diskutovalo a na čom sa skupina dohodla.

Tu je pár tipov, ako zlepšiť schopnosť počúvať:

- snažte sa zachytiť najpodstatnejšie myšlienky;
- hľadajte porozumenie namiesto protiargumentácie či hľadania nedostatkov;
- majte otvorenú myseľ aj pre zdanlivo nereálne myšlienky, keďže tie môžu byť neskôr využité v úplne inom kontexte;
- snažte sa udržať mentálnu „čulosť“ a nedovoľte myslí, aby blúdila od podstaty veci;
- poznámky vám pomôžu zachytiť celú diskusiu prehľadne.

Aby sme neostávali pri teórii, informácie o efektívnom kladení otázok a počúvaní skúste uplatniť v aktivite *Počúvaním k poznaniu*.

Prezentácia

Neoddeliteľnou súčasťou komunikácie je prezentácia. Prezentácia je jedným zo spôsobov ako informovať o zámeroch, nápadoch či predstavách, ktorý sa dá využiť aj v prípade mnohopočetných skupín. V rámci nej dávame formu myšlienkam, ktoré sa snažíme sprostredkovať príjemcovi, logicky ich usporadúvame a upravujeme prejav do čo najzrozumiteľnejšej podoby. Ide teda o prvok, ktorý využívajú aj zástupcovia ŽSR vo viacerých činnostiach od predstavenia volebného programu jednotlivcov v rámci predvolebnej kampane v triedach a škole, cez propagovanie uznesení ŽSR a podnetov na zlepšenie nejakej skutočnosti vedeniu školy alebo už pripraveného projektu verejnosti až po medializáciu prebiehajúceho projektu.

Každá prezentácia by mala zahŕňať tri „Pé“:

1. povedzte poslucháčovi, o čom budete rozprávať;
2. povedzte, čo chcete povedať;
3. povedzte, čo ste práve povedali.

Fázy prezentácie

Prvou fázou je príprava na prezentáciu. Zástupca ŽŠR by si mal ujasniť²³:

- Predmet prezentácie: aký problém chcem riešiť? Akú informáciu chcem sprostredkovať?;
- Význam informácie: prečo má ostatných zaujímať? Prečo je dôležitá?;
- Kto je prijímateľom informácií: pôjde o žiakov alebo ďalších zástupcov ŽŠR?;
- Koľko času je k dispozícii na prezentáciu: dobrým časovým manažmentom predídete nevybalansovanej prezentácii, kedy jednej časti venujete príliš veľa času a na inú, rovnako dôležitú, čas neostane;
- Čas, miesto a pomôcky: informácie vnímame najlepšie zrakom (75 %) a až potom sluchom (11%). Preto vizuálne pomôcky (využitie flipchartového papiera, napovedacích papierikov, v prípade veľkého publika aj prezentácie na premietacie plátno) dokážu zvýšiť šance na úspešné sprostredkovanie informácie.

Druhou fázou je samotná realizácia prezentácie. Po formálnej stránke je potrebné dbať na vhodné rozčlenenie prezentácie na úvod, jadro a záver. Plánovanou súčasťou by mal byť aj priestor pre kladenie otázok, vysvetlenie nejasností.

Počas prezentácie je potrebné vyjadrovať sa jasne a priamo, keďže zbytočné informácie len odvádzajú pozornosť od podstaty. Platí zásada: Čím viac informácií, tým menej si poslucháči zapamätajú. Taktiež je nevyhnutné dbať na prispôbenie slovníka publiku, napríklad nepoužívať zbytočne odborné a komplikované termíny. Práca s hlasom, dôrazom a vizuálny kontakt sú prvky, ktoré pomôžu obecenstvu udržať pozornosť počas prezentácie. Vyvarujte preto žiakov čítaniu celého textu z papiera. Aby však boli ostatní schopní držať krok s vyjadrenými myšlienkami, musí prejav a prezentácia obsahovať aj pauzy, čím obecenstvo získa čas, aby mohlo pochopiť a reflektovať na získané informácie. Je vhodné, pokiaľ je to možné, využívať pre komplikovanejšie časti aj vizuálnu podporu v podobe poznámok viditeľných pre prijímajúcu stranu, obrázky, ktoré sú ľahko zapamätateľné, v prípade čísel aj grafy a štatistiky. Zároveň to ale s ich počtom netreba preháňať, keďže cieľ ich využitia sa môže pri nadmernom počte minúť účinku. Nakoniec, jednou z častých chýb je otáčanie sa prezentujúceho chrbtom k poslucháčom, čím je znížená kvalita zvuku.

Dajte o sebe vedieť

Upozorniť sponzorov a verejnosť na existenciu ŽŠR je možné prostredníctvom propagácie. Aby bola účinná, je možné využiť kombináciu viacerých nástrojov. Pred samotným informovaním verejnosti, venujte so zástupcami ŽŠR dôkladnú pozornosť prípravnej fáze.

Na čo nezabudnúť:²⁴

- Symbol alebo logo – podľa neho bude projekt alebo ŽŠR ľahko identifikovateľný.

²³LONDON'S GLOBAL UNIVERSITY. Presentation skills [online]. [cit. 2011-01-03]. Dostupné z: <http://www.ucl.ac.uk/~uctpa36/notes%20on%20presentations.pdf>.

²⁴LONDON'S GLOBAL UNIVERSITY. Presentation skills [online]. [cit. 2011-01-03]. Dostupné z: <http://www.ucl.ac.uk/~uctpa36/notes%20on%20presentations.pdf>.

Výrazná identita pomôže ŽŠR hlavne pri hľadaní sponzorov. Mali by byť využité aj, keď budete so ŽŠR pripravovať dizajn hlavičkového papiera, využiteľného pri komunikácii s verejnosťou a médiami. Zabezpečí sa tak jednotnosť korešpondencie.

- „PR“ osoba – komunikáciu s verejnosťou a médiami by mala mať na starosti jedna osoba, ktorá bude zastrešovať všetky aktivity v tejto oblasti.
- Výber médií – média, v ktorých chcete publikovať, by mali byť vybrané strategicky, s ohľadom na reálne možnosti a rozpočet. Ideálnymi sú regionálne tlačoviny a rozhlas, ktoré sa zaujímajú aj o menšie projekty na miestnej úrovni. Zároveň nezabúdajte aj na internetové médiá, pre ktoré by ste mohli byť zaujímaví.
- Stratégia pri komunikácii s médiami – ak máte možnosť, konzultujte túto oblasť s odborníkom, ktorý Vám poradí najideálnejšiu stratégiu, keďže vie, ako médiá fungujú. Napríklad pravidelne uverejňujte tlačové správy z akcií.

Kde propagovať

Vedte ŽŠR ku kreativitě. Žiaci by však mali zohľadniť cieľovú skupinu a prispôbiť jej formu prezentácie, ako aj výber média. Do úvahy prichádza publikácia na webových stránkach školy, webových stránkach ŽŠR, využitie sociálnych sietí či lokálnych médií. Zároveň, informovať o pripravovaných projektoch je možné aj pri realizácii iných podujatí.

Facilitácia diskusií

Facilitácia je proces vedenia skupinovej diskusie či pracovného stretnutia so snahou o ich uľahčenie, zefektívnenie a získanie potrebných výstupov. Koordinátori by mali facilitovať zasadnutia ŽŠR, diskusie o projektoch alebo iné stretnutia väčších skupín, ale zároveň by táto kompetencia mala byť prenesená aj na žiakov, keďže tí budú pracovať aj bez prítomnosti koordinátora. Aby bola úspešná, je potrebné:

- počúvať;
- zapojiť všetkých členov skupiny;
- „tlmočiť“ svoje myšlienky, nápady, úlohy, príkazy jasne a jednoducho;
- dodržiavať vyhradený čas pre jednotlivé body diskusie.

Facilitátor používa mnoho otázok, ktoré podporujú aktivitu a premýšľanie účastníkov o témach stretnutia. Otázkami vie facilitátor získať od účastníkov kvalitné odpovede, mnoho rôznorodých názorov a nápadov.

Princípy

Demokratická diskusia bez direktív. Všetci účastníci musia mať právo vyjadrovať sa a teda zajať rovnoprávne postavenie v skupine. Úlohou facilitátora je dohliadať, aby členovia rozumeli cieľu stretnutia a neboli vylúčení z diskusie. Zároveň motivuje účastníkov, aby boli spoluzodpovední za priebeh, obsah a výsledky diskusie. Nesmie pritom vystupovať direktívne, ale práve naopak, iba vymýšľa postupy, ako sa čo najefektívnejšie dopracovať k cieľu.

Štruktúrovanosť. Aby ste dosiahli štruktúrovanú diskusiu, je nápomocné mať zadefinovaný program diskusie. Uľahčeniu napomôže aj zoradenie krokov, teda postupnosť, v akej sa jednotlivé otázky budú preberať. Pri ich plánovaní je potrebné vziať do úvahy cieľ diskusie a podľa neho prehodnotiť čo a prečo prejednávať. Výsledok by mal byť hmatateľný. Preto by výstupy mali mať podobu zoznamu úloh, prehlásenia, návrhov a pod. Pre väčšiu efektívnosť, je dôležité vybrať najvhodnejšiu metódu vedenia diskusie. Tá môže byť vedená v malých skupinách, jednej veľkej, resp. iba prezentovaná jednou osobou.

Princíp nestrannosti. Facilitátor podporuje vyjadrovanie sa všetkých členov skupiny bez uprednostňovania jednej zo strán. Prezentovaný môže byť akýkoľvek postoj, tolerovaná však nie je akákoľvek forma vyjadrovania.²⁵

Princíp nezávislosti. V záujme nestranného vedenia diskusie, nesmie byť facilitátor závislý na niektorom z aktérov diskusie, aby bol udržaný jeho nadhľad. Zároveň, facilitátor musí byť nezávislý od výsledku diskusie, aby nebolo v jeho záujme manipulovať diskusiu.

Princíp nehodnotenia. Facilitátor nevyjadruje normatívny postoj k vyjadreným myšlienkam v diskusii, ale podporuje otvorenú diskusiu.

Dialóg. Facilitátor podporuje existenciu dialógu, v ktorom sa jednotlivci počujú, neskáču si do reči, subjektívne významy slov sú spresnené, je vedený vecne, s ohľadom na spoločný cieľ diskusie a necháva priestor aj pre opačné názory.

Základné kroky stretnutia

1. facilitátor si urobí prípravu na stretnutie;
2. na základe prípravy napíše program;
3. pri zahájení stretnutia skupinu s programom oboznámi;
4. skupinu facilitátor vedie celým procesom až k ukončeniu stretnutia;
5. na záver stretnutia sa v skupine dohodnú konkrétne výstupy;
6. zhodnotenie priebehu stretnutia (s koordinátorom ŽŠR).

Čo ohrozuje diskusiu

Nie vždy sú všetci účastníci ochotní prezentovať svoj názor. Namiesto toho, aby prejavili, čo si myslia, zvolia jednu z nasledujúcich stratégií správania sa:

- Podriadenie sa autorite – žiak sa môže jednoducho podriadiť asertívnejšiemu jednotlivcovi, bez ohľadu na to, či sa jedná o samotného koordinátora alebo iného žiaka.
- Prebranie pozície lídra – participácia má byť o tímovej spolupráci a nie o jednotlivcovi, ktorý preberie pozíciu lídra, a organizuje veci podľa seba bez diskusie s ostatnými.

²⁵ BEDNÁRIK, A. Facilitace: Jak vést skupinová setkání. S.L.: Aisis, 2008, s. 21.

- Prispôsobenie svojich postojov správaniu iných – aj keď žiak môže mať odlišný názor, nemusí ho vysloviť pod vplyvom predchádzajúcich vyjadrení jeho vrstovníkov.
- Prispôsobenie hodnôt tým, ktoré zastávajú ostatní. Ide o snahu byť súčasťou hlavného prúdu a nedostať sa tak do situácie, kedy by kvôli svojim názorom bol vylúčený zo skupiny.
- Rola zabávača – niektorí sa môžu naopak štylizovať do roly zabávača, čo pôsobí rušivo pri serióznej práci.

Projektové myslenie

Pri plánovaní aktivít je potrebné premyslieť každý ich aspekt vopred. Projekt, predstavuje rámec, ktorý sumarizuje prípravnú fázu, fázu realizácie ako aj to, čo nasleduje po skončení projektu. Viac o príprave projektov je možné získať zo špeciálnych publikácií dostupných na stránke IUVENTY: *Prípravme si miestny projekt* a *Projekt je zmena*.

Získavanie zdrojov

Aj v prípade, že ŽŠR získa na nejaké svoje aktivity či projekt grant, podmienkou je často viaczdrojové financovanie. Dodatočné potrebné zdroje môžu pochádzať z:

1. Vlastných prostriedkov a aktivít – je možné využiť zdroje ŽŠR, ak ich má k dispozícii, ale aj vykonať aktivity na získanie dodatočných financií, napríklad prostredníctvom organizovania podujatia, predaja vyrobených predmetov žiakov a pod.
2. Podpory samosprávy – v dostatočnom časovom predstihu, ideálne ešte pred prípravou rozpočtu, je možné osloviť samosprávy, aby podporili mládežnícke aktivity. V prvom rade je potrebné osloviť pracovníkov s agendou mládeže, ktorí odporúčia následné kroky, prípadne prezentáciu projektu na zasadnutí zastupiteľstva.
3. Nefinančných príspevkov – dokážete zabezpečiť priestory, zľavy na zapožičanie aparatúry? Doložte list sponzorstva resp. doklad o hodnote takejto pomoci.
4. Príspevkov sponzorov – oslovte listom alebo priamo fyzické a právnické osoby so žiadosťou o sponzorovanie. Pripravte si však argumenty, prečo by mali podporiť práve vás, resp. čo získajú ako protihodnotu za svoju podporu.
5. Príspevkov účastníkov – menej je niekedy viac. Skúste vyhlasovať menšie zbierky, otvorené alebo s fixnou sumou – napríklad 20 centov, v pravidelných intervaloch.

4. BUDÚCNOSŤ ZAČÍNA – TERAZ

Nedôvera v školskom systéme?

Premena školy na demokratickú komunitu s aktívnym pôsobením žiakov nie je proces, ktorý sa dá zavŕšiť cez noc. Je to dlhý a únavný proces, ktorý sa stretáva s mnohými prekážkami, protirečeniami a niekedy aj apatiou všetkých skupín, ktorých sa táto oblasť týka. Jedným z absolútne nevyhnutných elementov pre dosiahnutie cieľa je dôvera. náš školský systém je poznačený vo všeobecnosti veľkou nedôverou:

- nedôvera voči žiakom, že sú schopní byť zodpovední za vlastné učenie sa;
- nedôvera učiteľov v dosahovaní dobrých výsledkov v otvorenej vzdelávacej atmosféra v kurikulárnej slobode a autonómii²⁶;
- nedôvera škôl v schopnosť vytvoriť demokratické prostredie prostredníctvom väčšej autonómie žiakov;
- nedôvera voči vzdelávacím aktivitám neregulovaným kurikulárnymi predpismi a pravidlami.²⁷

Tým ale dochádza k ochudobneniu o ohromný žiacky potenciál, ktorý sa v žiakoch nachádza.

Existuje demokracia na našej škole?

V prípade, že máte záujem prekonať tento „status quo“ je potrebné najskôr ujasniť si, kde sa práve vaša škola nachádza, aké nástroje sú k dispozícii na zmenu stavu a vydať sa daným smerom. Zároveň je nevyhnutné byť otvorený ďalšej angažovanosti žiakov.

Máte záujem zmeniť situáciu vo vašej škole? Ak je odpoveď „áno“, tak začíname:

Identifikujte, kde sa nachádzate

Existujú 3 štádiá rozvoja žiackej samosprávy²⁸.

- Na škole alebo neexistuje ŽŠR, alebo väčšina žiakov o nej nevie resp. nie sú jasné pravidlá ako sa do ŽŠR žiaci vyberajú/volia.
- ŽŠR existuje, ale nie je veľmi aktívna. Niekoľko žiakov sa snaží niečo robiť, ale väčšina žiakov to vôbec neregistruje. Členovia rady nemajú dostatok informácií o vážnych otázkach, aby si tvorili nejaký názor. Keď sa aj môžu k niečomu vyjadriť, spravidla ide o nepodstatné veci s minimálnym dopadom na život školy, ako jedálny lístok alebo farba stien pri vymalovaní.
- Keďže škola systematicky a komplexne zosobuje informáciami všetkých zainteresovaných, takže každý sa môže zapojiť do demokratického procesu. Vedenie školy, učitelia aj žiaci spoločne formujú obraz školy, spoločne rozhodujú o všetkých dôležitých veciach.

Identifikujte, kam sa chcete dostať a aký nástroj použijete

Neexistuje ŽŠR, nejasné obsadenie, pravidlá výberu.

- Pozvite všetkých žiakov, ktorí majú záujem niečo v tejto oblasti robiť na stretnutie. Poradte im v tom, aké sú možnosti začať pripravovať ŽŠR.

Neaktívna ŽŠR, jej aktivity nie sú všeobecne známe. Žiaci nie sú pripustení k väčším rozhodnutiam.

²⁶ Nový školský zákon dáva určitú autonómiu a slobodu v obsahu. Otázkou zostáva, ako sa tieto možnosti využívajú a či sa vôbec ráta aj s prácou so ŽŠR ako jedným z možných nástrojov, prostriedkov.

²⁷ DÜRR, K. The School: A democratic Learning Community: The All-European Study on Pupils' Participation in School. Strasbourg: Council of Europe, 2005, s. 54.

Dostupné z: http://www.coe.int/t/dg4/education/edc/Source/EDC_Pack/School%20a_democratic%20learning_commy_EN.pdf.

²⁸ E. Bäckman; B. Trafford, 2007.

- Ak vám naozaj záleží na tom, aby žiaci boli aktívnejší v demokratickom procese podpora je nevyhnutná. Potrebujú vedenie/koučing, systematické a komplexné informácie, praktický tréning a zdroje: miesto na stretávanie, nejaké kancelárske vybavenie a potreby a čas, aby mohli robiť svoju prácu. A tiež ocenenie pre tých, ktorí sú naozaj aktívni.

V oboch prípadoch je potrebné, aby vedenie škôl zainteresovalo predstaviteľov ŽŠR do kľúčových záležitostí. Príkladom, ktorý môže inšpirovať, je tvorba školského poriadku. Samozrejme, netreba ostávať len pri ňom.

Tvorba školského poriadku:

Všetci „občania“ školskej komunity: žiaci, učitelia, rodičia – by mali byť povzbudzovaní, aby sa aktívne zapájali do tvorby pravidiel. Je totiž dokázané, že ľudia dobrovoľne dodržiavajú pravidlá, na ktorých tvorbe sa sami podieľali. V USA sa osvedčilo niekoľko modelov spoločnej tvorby pravidiel.

- Prvý týždeň školského roka sú všetci žiaci pravidelne zapojení do systému štruktúrovanej prípravy tvorby školských pravidiel/poriadku. Spravidla sa vykonáva v malých skupinách a tí, čo tento proces koordinujú zdôrazňujú hodnotu zodpovednosti a spolupráce, diskutujú so žiakmi o pozitívnych a negatívnych dôsledkoch ich správania a konania a vyvrcholí to v symbolickej (učiteľmi aj žiakmi formálne podpísanej) „triednej ústave“.
- Veľké stredné školy využívajú systém, že zopár žiakov (jeden z každého ročníka) vypracujú návrh školského poriadku v spolupráci s učiteľom predmetov ako naša NOS, etika alebo občianska náuka. Tento potom doručia ŽŠR, ktorá

dokument prediskutuje s každou triedou, doplní a doručí vedeniu školy.

- Na niektorých školách je tento proces ešte rozšírený aj o to, že starší žiaci vysvetlia školský poriadok novo prichádzajúcim žiakom (aj ako vznikol, čo jednotlivé pravidlá znamenajú a pod.).²⁹

Rodičia a učitelia sú rovnako dôležitá skupina, keďže obe zohrávajú centrálnu úlohu pri vysvetľovaní, podpore (ale aj kritizovaní a podryvaní) pravidiel v škole. Overený systém je dotazník pre rodičov, ktorí sa majú vyjadriť k obsahu školského poriadku najmä v tom, či je napísaný zrozumiteľne, požiadať o návrhy dodatkov, návrhy na odstránenie a vyjadrenie sa k tomu, či sú pravidlá pozitívne a výchovné.

Len zákazy a príkazy?

Skôr než na zákazoch a príkazoch má byť školský poriadok a zásady správania sa žiakov postavený na rovnováhe medzi právami a povinnosťami. Každý školský poriadok by mal začať vysvetlením, ako školský poriadok vznikol (zvlášť ak vznikol demokratickým a participatívnym spôsobom), ako tento dokument a jeho dodržiavanie prispieva k dosahovaniu cieľov existencie školy a ako dokument pomáha chrániť a obhajovať práva žiakov.

Ak niektorý zákaz alebo obmedzenie limituje práva žiakov, malo by byť vysvetlené, prečo je to tak – hoci by sa to mohlo zdať jasné. Je potrebné myslieť na to, že aj tento dokument má mať výchovný charakter. Niekedy sa stane, že sa žiaci vyjadria, že to ktoré pravidlo „nie je fér“, čím spravidla myslia, že sa im to „nepáči“ alebo „trestá ma za to, čo chcem robiť“. Spravodlivosť pri tvorbe pravidiel je často diskutabilná záležitosť (rozdiel medzi pohľadom učiteľa, rodiča alebo študenta).

Aké sú kritériá „dobrého pravidla“ v školskom poriadku sú:

- nediskriminujúce;
- sú v jednote s výchovnými cieľmi školy;
- zrozumiteľné a jasné;
- nie vágne, nie dvojsmyšelné, subjektívne a svojvoľné;
- vymáhateľné a splniteľné;
- nie v konflikte so všeobecnými pravidlami;
- neprotirečia si;
- ak sa porušia/prekročia, je možné toto porušenie výchovne využiť.

Je dobré, ak škola má prijaté postupy pri spochybnení, kritike alebo návrhu nových pravidiel. Ak sa škola dohodne na kritériách, ktoré majú spĺňať „dobré“ pravidlá – potom je jednoduchšie riešiť situáciu, keď sa žiaci vyjadria, že nejaké pravidlo nie je fér. Mali by vysvetliť, ako to ktoré pravidlo prekračuje, alebo nespĺňa napr. vyššie uvedené kritériá. Ak

²⁹ SCHIMMEL, D. School rule-making and citizenship participation. The Education Digest; Nov. 1997; 63, 3 Academic Research Library, s. 40.

sa ukáže, že niektoré pravidlo naozaj nespĺňa dohodnuté kritériá, musí vedenie školy spresniť, upraviť, odôvodniť alebo odstrániť takéto pravidlo.

Strach z anarchie?

Niektorí učitelia sa boja, že väčšou participáciou žiakov môže prísť k strate kontroly a k uvoľneniu disciplíny. Tí, ktorí sa tejto otázke venujú profesionálne, považujú tento strach za neopodstatnený. Často sa totiž stáva, že pravidlá navrhnuté žiakmi sú často nielen tie isté, ako by ich navrhli učitelia, ale sú často ešte prísnejšie. Nič to nemení na fakte, že mladí ľudia viac akceptujú pravidlá, ktoré si vytvorili sami, alebo sa na ich tvorbe spravodlivo podieľali. Výskumy dokázali, že mládež má väčšiu tendenciu ich rešpektovať a pridať sa k nim, aj keď s nimi nesusúhlasia.

Strach zo straty času?

Áno, participatívne rozhodnutia naozaj trvajú dlhšie. Pri tvorbe pravidiel v škole má takýto prístup tri prínosy:

1. **Zvýšenie sebadisciplíny.** Psychológovia tvrdia, že ak mladí ľudia dodržiavajú pravidlá iba preto, aby neboli následne potrestaní a nie preto, že cítia, že sú správne, tak sa s nimi nikdy vnútorne nestotožnia a nedodržiavajú ich bez hrozby potrestania. A naopak – výskumy potvrdzujú, že prostredníctvom participácie žiakov pri tvorbe programov v rámci témy disciplína žiakov – sa vytvára pocit vlastníctva a atmosféra, kde žiaci chcú sami dodržiavať tieto pravidlá. Výskumy v školách, kde nie je problém s disciplínou dokazujú, že spolupráca medzi učiteľmi a žiakmi v oblasti riešenia problémov a tvorby pravidiel znižuje problémové správanie lepšie ako hrozba trestom.
2. **Skvalitnenie pravidiel.** Široká diskusia žiakov, rodičov a učiteľov pri tvorbe pravidiel znemožňuje samotným školám navrhovať pravidlá, ktoré sú mätúce, irelevantné, protirečivé, neadekvátne alebo nevykonalné. Zvyšuje sa kvalita a zreteľnosť, jasnosť školských pravidiel a procedúr a škola sa vyhne tomu, aby tieto pravidlá bolinapádané alebo spochybňované.
3. **Zlepšenie občianskych zručností.** Mnohé školy vyučujú občiansku výchovu bez toho, aby žiaci dostali skutočnú príležitosť občianske zručnosti prakticky získať. Spolupráca pri vytváraní pravidiel takýto priestor utvára. Učia sa vnímať, zvažovať názory ostatných, spolupracovať pri hľadaní spoločných riešení, preberať zodpovednosť za svoje rozhodnutia a chápať dôležitosť a význam pravidiel a práva. Je viac ako pravdepodobné, že tí žiaci, ktorí boli zapojení do takýchto procesov, sa stávajú v budúcnosti aktívnejšími občanmi.

ŽSR na úrovni kraja. Nepredstaviteľné?

Jednotlivé rady sa môžu na úrovni kraja spájať. V súčasnosti fungujú rôzne asociácie žiackych školských rád v niektorých krajoch, hoci intenzita ich práce je rôzna. Tým, že sa zástupcovia žiakov a mladých ľudí celkovo dostanú na vyššiu úroveň než je škola, získajú

možnosť jednak aktívne ovplyvňovať verejnosť, zasahovať do politiky, napríklad prostredníctvom spolupráce so Samosprávnym krajom, ale zároveň budú zaujímavejším subjektom aj pre médiá. Na takomto princípe fungujú podobné rady napríklad v Nemecku.

5. PRAKTICKÝ TRÉNING

V tejto časti nájdete príklady aktivít, ktoré je možné priamo vyskúšať so ŽŠR. Väčšina aktivít je preložená zo zahraničných zdrojov uvedených v texte alebo v záverečnej kapitole s odkazmi na literatúru a zdroje.

Čím sa vyznačujú dobrí predsedovia triedy

Cieľ: Vyjasniť si profil (hodnoty, vlastnosti, správanie a i.) budúceho reprezentanta triedy v ŽŠR alebo pred voľbou predsedov ŽŠR.

Materiál: Vytlačené podklady pre každého žiaka alebo jeden veľký podklad na flipcharte (dobře viditeľný a čitateľný) alebo na premietacom plátne.

Postup aktivity:

- Žiaci si pozorne prečítajú otázky z pripraveného podkladu.
- Porovnanie podkladov a vytipovanie nominácií.

Predsedovia triedy by mali mať nasledujúce vlastnosti:³⁰

- Spoľahliví: Urobíš všetko, čo si slúbil? Nezabudneš chodiť na schôdze? Budeš podávať triede hlásenia?
- Spravodliví: Dokážeš jasne prezentovať názory a nápady svojej triedy na schôdzach rady aj keď s nimi nesúhlasíš? Dáš každému v triede rovnakú možnosť vyjadriť svoj názor a budeš si rovnako vážiť všetky názory?
- Dobrí lídri a vyjednávači: Dokážeš viesť diskusiu v skupine, vypočuť si každého uhol pohľadu a poradiť? Dokážeš vyjednať kompromis, keď sa rôznia názory a dohodnúť sa na otázkach, ktoré majú byť predložené ŽŠR?
- Dobrí poslucháči: Vieš si vypočuť každého uhol pohľadu a zhrnúť problém?
- Dobrí rečníci: Dokážeš hovoriť jasne a výstižne, aby si priblížil svoje argumenty a aktívne sa zúčastňoval diskusií?
- Presní a výkonní: Budeš si robiť presné poznámky na schôdzach triedy a ŽŠR? Budeš oznamovať nápady a názory triedy žiackej školskej rade presne a podávať svojej triede hlásenia zo ŽŠR? Budeš viesť presné záznamy a nestratíš dôležité dokumenty?
- Dôveryhodní: Ak ti niekto niečo povie dôverne, alebo ak sú na schôdzi ŽŠR preberané dôverné otázky, vieš ich udržať v tajnosti?

³⁰ THE NATIONAL CHILDREN'S OFFICE. Second level students council resource pack. Dublin, 2006, s. 47.

Dostupné z: http://www.dcy.gov.ie/documents/chilyouthparticipation/SCI_ResourcePackPF-ENG.pdf.

³¹ Ibidem.

Aká je úloha ŽŠR?³¹

Ciel: Ujasniť si úlohy ŽŠR u jej členov/členiek. Pre všetkých na škole je dôležité vedieť aká je úloha žiackej školskej rady. Pre výkonnú žiacku školskú radu je rozhodujúce, aby všetci dobre chápali nie svoje postavenie a úlohy.

Postup aktivity:

- Rozdeľte sa na malé skupiny. Každá skupina by mala v krátkosti prediskutovať čo, by malo byť úlohou žiackej školskej rady.
- Prediskutujte každú z možných úloh uvedených nižšie. Mala by si Vaša žiacka školská rada osvojiť nejakú z týchto úloh?
- Zhrnutie diskusie v malých skupinách celej skupine.
- Zhodnutie sa na úlohe žiackej školskej rady vyplývajúce z vašej diskusie.

Pomôcka pre vedúceho/-u aktivity:

ŽŠR ako búrlivá vŕba pre ostatných žiakov

- ŽŠR vypočúva rôzne názory, pohľady a nápady všetkých žiakov na škole.

ŽŠR ako reprezentant názorov ostatných žiakov

- ŽŠR reprezentuje názory žiakov a je fórom, kde sa sústreďujú informácie o starostiach a problémoch ostatných žiakov. Upozorňuje na ťažkosti žiakov v záujme jednotlivcov alebo skupín, ktoré by inak nemuseli vyplnú na povrch. Môže predniesť náhľady a starosti žiakov manažmentu a učiteľom diplomatickým spôsobom.

ŽŠR ako konzultačný orgán

- ŽŠR môže mať konzultačnú úlohu. S vedením školy a učiteľským zborom preberajú témy a opatrenia ešte pred ich zavedením do školského života a do školskej politiky (napr. uniformy, opatrenia proti drogám, bitkárstvu, športy a iné aktivity).

ŽŠR ako spolutvorca politiky školy

- ŽŠR prispieva k rozvoju školskej politiky vrátane rozvoja školských pravidiel a poriadku. Vyjadruje sa k celkovému chodu školy.

ŽŠR ako poskytovateľ informácií

- ŽŠR poskytuje manažmentu informácie nevynímajúc problémy a starosti žiakov, o ktorých nemusí vedenie vedieť (napr. šikana atď). Tiež poskytuje manažmentu nápady a riešenia problémov z pohľadu žiakov.

ŽŠR ako podpora školy

- ŽŠR je „zdrojom“ podobne ako združenie rodičov, či školská rada a môže spôsobiť v tandeme s manažmentom školy.

ŽŠR ako komunikačný kanál

- ŽŠR môže byť rozhodujúcim komunikačným kanálom na škole. Môže poskytovať manažmentu informácie o názoroch žiakov a tiež podávať spätnú väzbu žiakom od manažmentu. Môže fungovať ako väzba medzi žiakmi a manažmentom,

³¹ Ibidem.

učiteľmi a neučiteľským personálom.

ŽSR ako rovesnícka podpora

- ŽSR môže fungovať ako podporná skupina pre rovesníkov. Na základe dôvery môže žiakom s problémami poskytovať podporu, napr. v osobných, spoločenských a učiteľsko-žiackych vzťahoch.

Práca v ŽSR ako učenie

- ŽSR môže byť nástrojom aj priestorom na učenie. Žiaci sa cez zapojenie do ŽSR môžu naučiť mnohým užitočným veciam napr. kritickému mysleniu.

ŽSR ako tvorca pozitívnej atmosféry

- ŽSR môže vytvoriť pozitívnu atmosféru na škole, žiaci majú pocit, že škola je aj „naša“ (pocit spoluvlastníctva). Zo školy sa tak stáva príjemnejšie a zábavnejšie prostredie.

ŽSR ako pojitko k vytváraniu väzieb so širšou komunitou

- ŽSR môže vytvoriť väzby na širšiu komunitu.

Bitkárstvo

- ŽSR môže hrať úlohu pri zaoberaní sa s bitkárstvom v rámci školy.

Sociálne otázky na škole

- ŽSR môže zaistiť, že bude zaobchádzanie s chlapcami i dievčatami a so žiakmi vyšších aj nižších ročníkov rovnaké.

Zlepšenie vzťahov medzi žiakmi a učiteľmi

- ŽSR môže zlepšiť vzťahy medzi žiakmi a učiteľmi.

Zlepšenie školských podmienok pre žiakov

- ŽSR môže zlepšiť každodenné podmienky žiakov (napr. školské uniformy, jedlo, nápoje, záchody, prestávky, atď.).

Zlepšenie vybavenia školy

- ŽSR môže hrať úlohu vo vylepšovaní školského vybavenia, napr. skriniek, lavíc alebo plôch na sedenie počas prestávok, športového vybavenia, lepšieho školského príslušenstva (napr. AV príslušenstvo, magnetofóny), výzdoby školy (napr. pestrejšie steny, oprava vykurovacieho systému, sprístupnenie školy pre žiakov s postihnutím).

Vylepšenie vzdelávacieho prostredia

- ŽSR môže pomôcť zlepšiť vzdelávacie prostredie dosiahnutím dobrého školského prostredia vhodného pre to, aby všetci zamestnanci a žiaci pracovali s maximálnym nasadením svojich schopností.

Zvyšovanie povedomia žiakov o „väčších“ problémoch

- ŽSR môže zvýšiť študentské povedomie o sociálnych problémoch, ako napríklad chudobe, životnom prostredí, zdraví a tlaku zo strany rovesníkov.

Partnerstvo

- ŽSR môže byť partnerom manažmentu, personálu a rodičov pri chode školy.

Prečo by mala táto škola mať ŽŠR?³²

Ciel: Cez túto aktivitu si žiaci sami ujasnia dôvody na existenciu ŽŠR. Je to užitočné cvičenie pre žiakov, učiteľov aj vedenie školy a malo by sa robiť pravidelne, pokiaľ je to možné spoločne a dosiahnuť pri tom zhodu. Pre všetkých na škole je dôležité najprv vedieť, prečo by škola mala mať ŽŠR – neskôr je možné diskutovať aj o jej konkrétnych úlohách.

Postup aktivity:

- Účastníci vytvoria malé skupiny a diskutujú, prečo by škola mala mať ŽŠR. Je možné využiť aj nižšie uvedené dôvody ako podklad pre diskusiu.
- Názory sa prezentujú v pléne.

Poznámky pre vedúceho/-u aktivity:

Tu je niekoľko dôvodov, ktoré môžu byť relevantné pre školu:

- vytvorenie pozitívnej atmosféry na škole;
- umožnenie žiakom byť aktívni;
- podpora inklúzie žiakov;
- podpora disciplíny na škole;
- zlepšenie vzťahov medzi učiteľmi a žiakmi;
- vytvorenie príležitostí na učenie sa pre žiakov;
- poskytnutie lepšieho prostredia na učenie;
- podpora žiakov pri získavaní dôležitých životných kompetencií prostredníctvom projektov a riešenia problémov;
- pomoc žiakom rozvíjať komunikačné a vodcovské schopnosti a zodpovednosť;
- rozvoj partnerských vzťahov medzi učiteľmi a žiakmi;
- preukázanie rešpektu názorom žiakov.

Aj ty vnímaš participáciu tak ako ja?

Ciel: Dať možnosť účastníkom aktivity, aby zdefinovali svoju predstavu o participácii žiakov, ako ju chápu a ako ju vnímajú, respektíve zdieľali svoje poznatky a skúsenosti.

Materiál: flipchartový papier, nalepovacie papieriky, fixky

Čas: 35 minút

Postup aktivity:

- Ako to vnímam ja (2 minúty)
 - Rozdajte jednotlivcom nalepovacie papieriky a vyzvite ich, aby uviedli aspoň 4 príklady, na akých aktivitách školy by mohli žiaci participovať.
- Párty (10 minút)
 - Následne ich pozvite na „párty“, v rámci ktorej sa budú účastníci stretávať, zisťovať, čo uviedli iní a zároveň si vymieňať svoje papieriky. Ich úlohou je zistiť, v čom sa zhodujú a v čom sa ich názory líšia. Každý účastník by mal stretnúť najmenej dvoch kolegov.

³² THE NATIONAL CHILDREN'S OFFICE, ref. 29, s. 20.

- Mapovanie (15 minút)
 - Rozpočítajte účastníkov tak, aby vytvorili skupiny, v ktorých budú najmenej traja, najviac piati účastníci. Každá skupina dostane flipchartový papier, na ktorom vytvorí Mapu participácie. Tú vytvoríte tak, že do stredu papiera umiestnite do nakresleného kruhu nápis Participácia, resp. môžete použiť aj adekvátny obrázok. Nápady, ktoré mali jednotlivci uvedené na papierikoch a o ktorých sa rozprávali s kolegami počas party, vpište do prázdneho priestoru na papierí a spojte ich s kruhom.
- Zdieľanie (8 minút)
 - Požiadajte skupiny nech ukážu svoju Mapu participácie ostatným skupinám a prezentujú svoje nápady.

Čo chceme a môžeme robiť?

Ciel: Táto aktivita je zameraná na participáciu všetkých mladých ľudí v rámci skupiny. Poskytuje základnú štruktúru na získanie informácií a nápadov od veľkého množstva žiakov. Táto aktivita umožňuje každému žiakovi vyjadriť svoj názor bez toho, aby ho musel vysloviť pred celou skupinou. Zoskupením nápadov vyniknú tie, ktoré sú zdieľané. Môžete tiež sledovať každú skupinu priradením každej skupine zvlášť jednu farbu nalepovacích papierikov. Všetky nápady môžete jednoducho presúvať po tabuli.

Materiál: veľké, nalepovacie papiere.

Čas: 60 minút

Postup aktivity:

- Rozdeľte účastníkov na skupiny. Každá skupina dostane nalepovacie papieriky a perá/fixky.
- Vypíšte otázky na prediskutovanie na tabuľu, veľký papier (napr. Prečo chceme založiť ŽŠR? Ako by mala vyzeráť dobrá ŽŠR? Do ktorých stránok školy by sme sa radi zapojili?).
- Požiadajte každú skupinu, aby napísali/nakreslili svoje nápady na papieriky, jeden nápad na jeden nalepovací papierik a zozbierala toľko nápadov, koľko dokáže vymyslieť.
- Keď sú papieriky popísané/pokreslené, vedúci ich všetky zozbiera a nalepí na tabuľu, pričom zoskupí podobné nápady.
- Keď sú všetky nápady vystavené, vyzvite žiakov, aby si prezreli galériu z nalepovacích papierikov a prečítali si všetky nápady, ktoré zozbierali.

Participácia a moc

Ciel: Zistiť skutočný stav direktívneho prístupu k aktivitám, ktoré ŽŠR vykonáva, porozumieť komplexnosti participácie, zhodnotiť stupeň právomocí, poskytnúť konkrétny nástroj pre porovnanie viacerých foriem participácie.

Čas: 60 minút

Postup aktivity:

- Všetkým účastníkom rozdajte „tabuľku participácie“.
- Požiadajte žiakov, aby sa zamysleli a vybrali jednu aktivitu alebo projekt, do ktorej boli zapojení. Za použitia „tabuľky participácie“ by mali zhodnotiť mieru, s akou dospelí alebo mládež disponujú mocou.

- Následne vytvorte skupiny po štyroch a vyzvite účastníkov, aby v nich zdieľali svoje skúsenosti.
- Nechajte priestor pre komentáre, pripomienky alebo otázky.
- Zahájte spoločnú diskusiu na tému „Ako ovplyvňuje delba moci participáciu žiakov na projekte?“

Dospelí iniciujú projekt	← →	Žiaci iniciujú projekt
Dospelí rozhodujú o agende (čo sa bude diať)	← →	Žiaci rozhodujú o agende (čo sa bude diať)
Dospelí robia rozhodnutia	← →	Žiaci robia rozhodnutia
Dospelí majú najviac informácií potrebných na urobenie rozhodnutia	← →	Identifikácia s osobnou situáciou
Štruktúra aktivity/projektu kopíruje spôsob robenia vecí dospelých (skôr formálna)	← →	Štruktúra aktivity/projektu kopíruje spôsob robenia vecí mladých (skôr neformálna)
Dospelí iniciujú projekt	Podiel moci je uprostred	Mladí sú držiteľmi moci

Štruktúra hodnotenia aktivity

Ciel: zhodnotenie akejkoľvek aktivity (zážitku) je dôležité trénovať. Platí pravidlo 4 krokov pri hodnotení a aj tie je potrebné propagovať a postupne zavádzať do bežnej praxe ŽŠR.

Čas: 30 minút

Postup aktivity:

- Zhrňte dôvody, prečo sa táto aktivita vlastne udiala. Prečo sme ju zaradili do našich aktivít? Čo sme ňou sledovali? (Ciel)
- Popíšte, čo ste videli, že sa dialo. Nezabudnite spomenúť aj pozitívne veci, čo ste si všimli – nielen negatíva a kritické poznámky. (Proces)
- Popíšte, ako to na vás pôsobilo – ako ste sa pri tom cítili vy osobne! (Pocity)
- Čo nás táto skúsenosť naučila? (Poznatky, skúsenosti)
- Aký je z nej záver do našej ďalšej činnosti? (Nové pravidlá, závery)

Rebrík spätnej väzby³³

Ciel: Precvičiť si správne podávanie spätnej väzby.

Čas: 30 minút

Postup aktivity:

- Urobte so skupinou jednoduchú aktivitu napr. na posilnenie tímového ducha (inšpirácie v publikáciách *Do Európy hroul. – IV.*)
- V úvode pozitívnym spôsobom uistite, že máte záujem na konštruktívnej diskusii po aktivite.
- Vysvetlite pravidlá poskytovania spätnej väzby.
- Pýtajte sa, či ste správne pochopili správanie alebo myšlienky účastníkov. Vyhnite sa otázkam, ktoré by sa podobali kritike. (Vyjasňovanie)
- Vyjadrite veľmi konkrétne, čo oceňujete. Nezačínajte negatívami. (Oceňovanie)
- Jasne vyjadrite, čo sa vám nepáči a čo vás znepokojuje. Snažte sa, aby vaše vyjadrenie bolo subjektívne. Hovorte v jednotnom čísle – „ja“ (Záujem)
- Ponúknite konkrétne kroky a vyjadrite jasné a špecifické očakávania. Buďte konštruktívny. (Návrhy a očakávania)
- Uzavrte konverzáciu. Diskutujte o ďalších krokoch. (Uzavretie spätnej väzby)

Nairobi story³⁴

Ciel: Poukazuje na rozdielnosť vnímania rôznych javov rôznymi ľuďmi a dôležitosť konzultácií. Aktivita má poukázať na fakt, že to, čo my osobne považujeme za dôležité – nemusí byť dôležité pre tých, ktorých zastupujeme (napr. v ŽSR).

Materiál: zoznam priorít (pozri nižšie)

Čas: 45 minút

Postup aktivity:

- Vedúci aktivity porozpráva základný príbeh a dá účastníkom stanoviť si najprv vlastné poradie a potom poradie v menších skupinách.
- Vedúci aktivity vyhlási výsledky, ktoré vyšli z prieskumu: 1. potraviny; 2. prístrešie; 3. poplatky za vzdelanie; 4. šatstvo; 5. získanie pôdy; 6. peniaze na podporu podnikania; 7. čistá voda; 8. kanalizácia; 9. lepší štandard bývania; 10. priestory na vzdelávanie.
- Diskusia k aktivite. Otázky:
 1. Prečo mali obyvatelia údolia takéto priority?
 2. Do akej miery sa líšili priority obyvateľov od priorít stanovených účastníkmi aktivity?
 3. Čo ilustruje táto aktivita v zmysle odhadu potrieb (akejkoľvek skupiny)?
 4. Ako súvisí tento „odkaz“ (potreba robiť také aktivity, ktoré sú chcené a patrične cenené tými, ktorých sa to týka) s prácou ŽSR?

Pomôcka pre vedúceho aktivity:

³³ PERKINS, D. – SULLIVAN, A. Project Zero [online]. 2003 [cit. 2009-08-09].

Dostupné z: <http://koucing.blogspot.com/2007/09/manaersk-nstroje-sptn-vzba.html>.

³⁴ MOURIK, E. V. – HEARTY, D. Knowing Me, Knowing You: An Intercultural training. Resource Pack. S.I.: Leargas, 1999.

Základný príbeh: Samospráva v Nairobi robila nedávno prieskum medzi 2 000 rodinami v údolí Mathari, čo je veľmi chudobná oblasť, s vysokým počtom obyvateľov žijúcich v nepredstaviteľne ťažkých materiálnych podmienkach. Žiadali ľudí, aby uviedli najväčšie problémy, ktoré má samospráva riešiť a zároveň určili poradie, v akom tieto problémy majú byť riešené.

Označte poradie problémov, ktoré si myslíte, že chcú ľudia v Nairobi riešiť ako prvé, druhé, tretie...

Vaše poradie:

	získanie pôdy
	zabezpečenie čistej vody
	prístrešie
	šatstvo
	poplatky za vzdelanie
	peniaze na podporu podnikania
	priestory na vzdelávanie
	potraviny
	lepší štandard bývania
	kanalizácia

Sme jedineční?

Cieľ: Podpora tímovej spolupráce, s uvedením si rôznorodosti skupiny, ktorá v konečnom dôsledku dokáže priniesť viac efektu ako individuálne snaženia.

Čas: 15 minút

Postup aktivity:

- Účastníci sú rozdelení do dvojíc a ich úlohou je nájsť niečo výnimočné, čo ich spája. Vlastnosť alebo predmet, ktorý je spoločný pre nich dvoch.
- Potom sa k skupine dvoch pridá ďalšia skupina a spoločne hľadá niečo, čo ich spája. Výsledkom je jedna spoločná vec, výnimočná pre všetkých.
- Na konci požiadame tím, aby nakreslil výsledok na veľký papier, aby sa tento mohol stať mottom práce ŽŠR.

Ďalšie aktivity na rozvoj tímovej spolupráce nájdete v publikáciách IUVENTY *Do Európy hroul. – IV.*

Uzol

Cieľ: Podpora tímovej spolupráce a potreby komunikácie a koordinácie.

Čas: 15 minút

Postup aktivity:

- Účastníci sa zhromaždia na veľkom otvorenom priestranstve. Postavíme ich do radu. Potom im dáme do ruky veľmi dlhé lano a požiadame ich, aby pomocou lana a svojich tiel vytvorili na lane uzol.
- V rámci hodnotenia sa snažíme zistiť, aké boli procesy v tíme.
- Čo sa stalo? Prečo boli alebo neboli úspešní?

- Komunikovali efektívne? Boli tu lídri?
- Ako prekonávali bariéry v komunikácii v bežnom živote?
- Myslia si, že to mohli urobiť lepšie?

Príprava na vyjednávanie

Cieľ: precvičiť postup prípravy na vyjednávanie a rokovanie.

Materiál: tabuľka ako podklad na zaznamenanie myšlienok

Čas: 30 minút

Postup aktivity:

- V rámci prípravy na vyjednávanie, členovia ŽŠR najprv individuálne a potom spoločne, odpovedajú na otázky, ktoré im pomôžu ujasniť si stanovisko, z čoho je možné ustúpiť a naopak, čo je dôležité.
- Následne je možné zinscenovať rokovanie a vyskúšať si v praxi úvod rokovania, predstavenie požiadaviek, argumentáciu aj závery.

Aspekty vyjednávania	Poznámky
Ciele Čo chcem dosiahnuť? Aký je pre mňa ideálny výsledok? Čo chce vyjednávaním získať druhá strana?	
Hranice V ktorých oblastiach som prístupný kompromisu? Kde je najnižšia možná hranica na ktorú som ochotný pristúpiť?	
Obchod Je niečo, čo si môžete s osobou, ktorá vyjednáva, vymeniť alebo poskytnúť? Máte niečo, čo chce druhá strana? Ako môžem pomôcť druhej strane, aby sa cítila spokojná?	
Silné stránky Môžeme nejako využiť veci a hodnoty, ktoré nás spájajú a nie rozdeľujú?	
Dôsledky výhry a prehry V prípade, že vyjednávanie nebude úspešné, vieme dosiahnuť naše ciele aj inou cestou?	
Moc Môže riaditeľ alebo iný aktér vyjednávania poskytnúť to, čo od neho žiadame? Kde končia jeho právomoci?	
Vzťah Aká je história vzťahu ŽSR a aktéra vyjednávania? Môže sa ŽSR odvolať na pozitívne skúsenosti? Boli nejaké negatívne skúsenosti?	
Možné riešenia Po zvážení všetkých aspektov, ako vyzerajú možné riešenia?	

Obleč si to!

Ciel: Poukázať na dôležitosť používania jasného a jednoduchého spôsobu komunikácie. Uvedomiť si, ako presnými vysvetleniami docielime žiadúcu odpoveď alebo reakciu.

Materiál: košela

Čas: 10 minút

Postup aktivity:

- Požiadajte skupinu, aby vytvorila kruh. Do jeho stredu položte košelu a nájdite jedného dobrovoľníka. Ostatným vysvetlite, že dobrovoľník prišiel z inej planéty a nevie načo sa košela používa.
- Úlohou skupiny má byť doslovne vysvetliť cudzincovi, čo má s košelou spraviť. Nesmú pritom ale ukazovať. Dobrovoľníkovi zdôraznite, že musí plniť doslovne to, čo mu bude povedané. Ak dostane príkaz: „dvihni košelu“ nemal by spraviť žiadny úkon, respektíve ju môže dvihnúť napríklad nohou, keďže správny úkon má znieť: „Zohni sa, polož jednu ruku na košelu, uchop ju a zdvihni“.
- Keď už má dobrovoľník košelu oblečenú, opýtajte sa skupiny čo bolo na aktivite ťažké a čím by mohla byť ich úloha uľahčená. Možnými odpoveďami sú: predvedenie toho, čo má spraviť, alebo sám kládol otázky.

Počúvaním k poznaniu

Ciel: Viest žiakov prostredníctvom kladenia otázok k získavaniu potrebných informácií, počúvaniu, spracovaniu informácií a ich vyhodnocovaniu.

Materiál: papieriky s menom slávnej osobnosti, papiere pre žiakov a ich poznámky

Čas: 20 minút

Postup aktivity:

- Papieriky s menami slávnych osobností pripevnite na žiakov tak, aby ich sami nevideli. Zároveň im vysvetlite, že na chvíľku budú niekým iným, ale keďže nevedia kým, pretože nevideli meno osobnosti na papieriku, musia o sebe zistiť informácie prostredníctvom kladenia otázok svojím spolužiakom. Zároveň im rozdajte papiere na ktorých bude uvedená otázka – „Kto som?“ Žiaci tak budú mať zadaný cieľ svojho snaženia, ktorému majú podriaďovať nasledujúce kroky.
- Úlohou jednotlivcov je rozprávať sa s ďalšími spolužiakmi a vypytovať sa kým sú. Tí im môžu prezradiť hocijaké informácie o danej osobe, nesmú však priamo prezradiť ich identitu. Žiaci si získané informácie zapisujú na papier, pre lepší prehľad. Na základe viacerých rozhovorov musia žiaci získané informácie analyzovať a zistiť koho stelesňujú.

Čo pokazí reč tela?

Ciel: Vysvetliť, čo je reč tela a prečo je táto reč dôležitá.

Materiál: flipchartový papier, fixky

Čas: 10 minút

Postup aktivity:

- Bez bližšieho vysvetlenia sa začnite rozprávať so skupinou po dobu 1–2 minút a používajte pri tom nezvyčajné pohyby.

- Príklad č. 1: Pohyby plecami zo strany na stranu, ktoré sa postupne zrýchľujú.
- Príklad č. 2: Rozprávanie sa so skupinou, pričom ste otočený chrbtom, pozeráte sa von oknom, máte ruky na ústach a pod.
- Po uplynutí času sa opýtajte skupiny, čo ste robili zle a čo správne.
- Poznámky spíšte na flipchartový papier a vysvetlite skupine princípy reči tela a upozorníte ich na najčastejšie chyby, ktorým by sa mali v budúcnosti vyhýbať.

Spoznávanie

Ciel: Spoznať členov vlastného tímu a otestovať si prezentačné zručnosti.

Materiál: fľaša, stoličky v kruhu, papiere s námetmi tém na prezentáciu

Čas: 30 minút

Postup aktivity:

- Vytvorte so žiakmi kruh a do jeho stredu umiestnite fľašu, ktorú budete pravidelne roztáčať. Predtým než tak spravíte, rozdajte žiakom 3 papieriky s témami, o ktorých budú rozprávať, keď na nich fľaša ukáže. Témy by mali byť zamerané na ich vlastnosti, skúsenosti, aktivity, čo majú radi a podobne, aby ich zodpovedaním získavali jednotlivci v tíme nové informácie o sebe navzájom. Každá krátka prezentácia by mala trvať presne minútu a pol.
- Porozprávajte žiakom o pravidlách dobrej prezentácie.
- Po každej prezentácii sa opýtajte ostatných, čo mohli žiaci spraviť aj lepšie. (Dodržiavali očný kontakt? Nerobili rušivé pohyby? Rozprávali zreteľne? atď.)

Kde vziať na newsletter?

Ciel: Získanie predstavy, čo obnáša fundraising, prostredníctvom simulácie navodiť situáciu hľadania sponzora, pomôcť žiakom ujasniť si, akými aspektmi je potrebné sa zaoberať pred začatím oslovovania sponzorov a plánovaním hľadania zdrojov.

Materiál: kartičky s menami sponzorov

Čas: 40 minút

Postup aktivity:

- Ujasnite si, na čo presne budú použité peniaze keď chcete vydávať newsletter.
- Na malé kartičky napíšte jednotlivé mená potenciálnych sponzorov, ktorých by ste mohli osloviť.
- K menám priradte dôvody, prečo by Vás mali podporiť, čo im môžete ponúknuť.
- Spoločne sa pokúste naformulovať krátky list, ako by ste sponzora oslovili, aby vás podporil.

Bariéry či podpora?

Ciel: Tréning získavania zdrojov.

Materiál: tabuľa, flipchartový papier

Čas: 30 minút

Postup aktivity

- Bielu tabuľu rozdeľte na dve časti. Jednu nazvite „Bariéry“, druhú, „Podpora“. Každému zo žiakov dajte 2 nalepovacie papieriky v dvoch farbách – červenej a zelenej. Požiadajte žiakov, aby na červený papierik napísali bariéry, ktoré bránia

efektívnejšej práci ŽŠR a umiestnili ich na tabuľu do príslušnej časti. Na žltý papierik nech napíšu podporné mechanizmy, ktoré sami identifikujú ako prínosné pre ich fungovanie a participáciu na živote školy.

- Prečítajte všetky poznámky a tie, ktoré zachytávajú rovnaké aspekty, zoradte do skupín.
- Informujte žiakov o bariérach, ktoré sa často uvádzajú v literatúre:
 - Skepticizmus, či mládež dokáže prispieť zmysluplne do rozhodovacieho procesu.
 - Obava, že právo žiakov rozhodovať naštříb autoritu učiteľov.
 - Spolurozhodovanie je časovo náročné a tento čas môžu žiaci radšej venovať učeniu.
- Diskutujte v pléne:
 - Boli tieto námietky voči žiackej participácii uvedené na papierikoch žiakov?
 - Čo podľa vášho názoru môže napomôcť znížiť tieto obavy?

ZÁVER

Pozícia koordinátora ŽSR je v školskom systéme na Slovensku nová, ale nie je o nič menej významná ako úloha ktorýchkoľvek iných špecializovaných pracovníkov. Aj táto publikácia je dôkazom, že venovať sa ŽSR tak, aby sa z nej stala skutočná škola demokracie vyžaduje veľa premýšľania, štúdia, konzultácií a tak trochu aj politiky a diplomacie. To, že koordinátori stoja jednou nohou v učiteľskom zbore a druhou sú neoficiálnymi „členmi“ ŽSR je ťažká pozícia. Tí, ktorí sa tejto práci venujú dlhodobo sa napriek tomu nestažujú a tvrdia, že to nie je pozícia, ale poslanie – veľmi motivujúce a prinášajúce uspokojenie. Pracovníci IUVENTY, ako aj skupina externých školiteľov, spolupracujúcich konzultantov s dlhodobou praxou – my všetci sme pripravení pomôcť, poradiť, konzultovať. Oceníme aj komentáre k tejto publikácii, či nové nápady a myšlienky na rozvoj tejto oblasti. Píšte na e-mailovú adresu iuventa@iuventa.sk.

Použitá a odporúčaná literatúra a zdroje

BEDNÁŘIK, A. Facilitace: Jak vést skupinová setkání. S.I.: Aisis, 2008.

BOŠŇÁKOVÁ, M. – MACHÁČEK, L. Aj nás sa to týka: Príručka pre zakladateľov žiackych školských rád. Bratislava: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, 2005.

BOŠŇÁKOVÁ, M. – MIHÁLIKOVÁ, J. Tretia vlna: Profesionálna podpora žiackym školským radám. Bratislava: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, 2007.

D'AGOSTINO, M. – BUTT–POŠNIK, J. a kol. Průvodce koučingem. Praha: Národní inštitút dětí a mládeže MŠMT, 2007.

DÜRR, K. The School: A democratic Learning Community: The All-European Study on Pupils' Participation in School. Strasbourg: Council of Europe, 2005.
Dostupné z: http://www.coe.int/t/dg4/education/edc/Source/EDC_Pack/School%20_a_democratic%20learning_community_EN.pdf.

GOZDZIK–ORMEL, Ž. Have Your Say!: Manual on the revised European Charter on the Participation of Young People in Local and Regional Life. Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2008. Dostupné z: http://www.coe.int/t/dg4/youth/Source/Resources/Publications/Have_your_say_en.pdf.

KIMÁK, I. Mládežnícke a študentské parlamenty na miestnej úrovni. Bratislava: Mládež a spoločnosť 2, 2008.

MACHÁČEK, L. Ako sa „učíme“ demokracii na škole? Bratislava: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, 2008.

MACHÁČEK, L. Občiansky deficit mládeže: Politická a občianska participácia žiakov na Slovensku. Bratislava: IUVENTA, 2008.

MIHÁLIKOVÁ, J. Pripravme si Miestny projekt. Bratislava: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže, 2004.

MOURIK, E. V. – HEARTY, D. Knowing Me, Knowing You: An Intercultural training. Resource Pack. S.I.: Leargas, 1999.

MUSOVÁ, Z. Komunikácia [online]. [cit. 2009-12-04].
Dostupné z: <http://www.ef.umb.sk/upload/zamestnanec/501/KOMUNIKÁCIA.pdf>.

SCHIMMEL, D. School rule-making and citizenship participation. The Education Digest; Nov. 1997; 63,3 Academic Research Library.

Internetové odkazy

LONDON'S GLOBAL UNIVERSITY. Presentation skills [online]. [cit. 2011-01-03]
Dostupné z: <http://www.ucl.ac.uk/~uctpa36/notes%20on%20presentations.pdf>

MIND TOOLS: ESSENTIAL SKILLS FOR AN EXCELLENT CAREER. Win-Win Negotiation [online]. [cit. 2010-09-11]
Dostupné z: <http://www.mindtools.com/CommSkill/NegotiationSkills.htm>

MIND TOOLS: ESSENTIAL SKILLS FOR AN EXCELLENT CAREER. Questioning Techniques [online]. [cit. 2010-09-11]
Dostupné z: www.mindtools.com/pages/article/newTMC_88.htm

MUSOVÁ, Z. Komunikácia [online]. [cit. 2009-12-04]
Dostupné z: <http://www.ef.umb.sk/upload/zamestnanec/501/KOMUNIKACIA.pdf>

PERKINS, D a A SULLIVAN. Project Zero [online]. 2003 [cit. 2009-08-09]
Dostupné z: <http://koucing.blogspot.com/2007/09/manaersk-nstroje-sptn-vzba.html>

THE NATIONAL CHILDREN'S OFFICE. Second level students council resource pack. Dublin, 2006 [online]. [cit. 2009-12-04]
Dostupné z: http://www.dcy.gov.ie/documents/chilyouthparticipation/SCI_ResourcePackPF-ENG.pdf

TUCKMAN, B. Developmental sequence in small groups [online]. [cit. 2009-08-10].
Dostupné z: http://findarticles.com/p/articles/mi_qa3954/is_200104/ai_n8943663

Dokumenty

Európska charta o participácii mladých ľudí na živote obcí a regiónov [online]. 1992 [cit. 2012-01-22]
Dostupné z: http://www.minedu.sk/data/USERDATA/MSpolupraca/MsDaM/REaSI/2006_europska_charta_o_participacii.pdf

Názov:

Rok so žiackou školskou radou

Autorky:

Mgr. Jana Miháliková, PhD.

Mgr. Miroslava Gajdošová

Fotografie:

Ing. Tomáš Pospíchal, Bc. Michal Makúch

(Mládežnícka organizácia Plusko)

Vydavateľ:

IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže

Grafika a tlač:

VAV & ROSSI, s.r.o.

Rok vydania:

2011

Náklad:

2 000 ks

ISBN:

978-80-8072-072-8

IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže je príspevková organizácia priamo riadená Ministerstvom školstva, vedy, výskumu a športu SR. Pripravuje a riadi množstvo zaujímavých programov a projektov pre mladých ľudí, pracovníkov s mládežou a ľudí zodpovedných za mládežnícku politiku. Snaží sa o to, aby mladí ľudia poznali svoje možnosti, boli aktívni a pracovali na sebe tak, aby boli raz úspešní a uplatnili sa na trhu práce. IUVENTA vychováva mládež k ľudským právam, podporuje rozvoj dobrovoľníctva, vzdelávacie programy a tiež mladé talenty.

IUVENTA je realizátorom národného projektu v oblasti práce s mládežou KomPrax – Kompetencie pre prax, ktorý je podporený z Európskeho sociálneho fondu. Zároveň administruje Programy finančnej podpory aktivít detí a mládeže MŠVVAŠ SR ADAM, je národnou agentúrou programu EÚ Mládež v akcii a národným partnerom európskej informačnej siete pre mládež Eurodesk.

Kontakt: IUVENTA – Slovenský inštitút mládeže
Búdková 2
SK-811 04 Bratislava 1
tel.: (421-2) 59 29 61 12
fax: (421-2) 59 29 61 23
e-mail: iuventa@iuventa.sk
web: www.iuventa.sk, www.facebook.com/iuventa

